

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (S.P.O.A.)

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (S.P.O.A.)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 045 - 5763 952
Internetsite: www.spoa.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41150815

Verslag over het boekjaar 1-1-2013 t/m 31-12-2013

SPOA jaarverslag 2013

Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad van een pensioenfonds wordt beïnvloed door de ontwikkeling van de pensioenverplichtingen enerzijds en de ontwikkeling van het vermogen anderzijds. Het pensioenfonds bevindt zich in 2013 in een situatie van dekkingstekort. De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedroeg op 31 december 2013 104,3%. Conform instructie van DNB is de korting per 1 april 2014 verwerkt in deze dekkingsgraad, waardoor ultimo 2013 geen sprake meer is van een dekkingstekort, maar wel van een reservetekort.

Verlaging van de pensioenen

Op 1 april 2009 heeft het pensioenfonds een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Conform herstelplan heeft SPOA per 1 januari 2011, 1 april 2012 en per 1 april 2013 een integrale korting door gevoerd van respectievelijk 5%, 7% en 6,8% op alle aanspraken en uitkeringen. Per 1 april 2014 is er een korting doorgevoerd van 4,6%. Deze korting is verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december 2013.

Verhoging kostenopslag in voorziening

In de bestuursvergadering van 11 februari 2014 heeft het bestuur besloten om de in de voorziening opgenomen opslag voor toekomstige excassokosten te verhogen van 0,5% naar 1,5%. De verhoging van deze opslag is verwerkt in de eindstand van de technische voorzieningen per 31 december 2013. Voor de vaststelling van het resultaat op kosten in 2013 is uitgegaan van een kostenopslag van 0,5%.

Ontwikkeling verplichtingen

De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) is de laatste jaren vooral beïnvloed door de sterk fluctuerende rente en door de gestegen levensverwachting. De combinatie heeft de VPV doen stijgen. De reeds doorgevoerde kortingen leiden tot een verlaging van de VPV.

Ontwikkeling vermogen

De ontwikkeling van het vermogen wordt eveneens beïnvloed door de rente en door de aandelenmarkten. De gedaalde rente resulteert in een hogere waardering van vastrentende waarden zodat de gestegen VPV deels wordt bijgehouden. In 2013 hebben de aandelenportefeuille en de alternatieve portefeuilles een goede performance laten zien.

Verklaring dekkingsgraad en kortingsbesluiten

Bij het vergelijken van de dekkingsgraadontwikkeling met andere pensioenfondsën valt op dat SPOA een lage dekkingsgraad heeft. Bovendien heeft het fonds reeds vier maal een korting moeten doorvoeren.

Bij een groot aantal fondsen in Nederland is een korting voorkomen door extra storting door werkgever en werknemers. Dit is bij SPOA, als beroepspensioenfonds, niet van toepassing.

De regeling van SPOA is gebaseerd op het systeem van het beschikbare premiestelsel. Hierbij is het altijd beleid geweest om van de ontvangen premie zoveel mogelijk aan te wenden individueel opbouw van het individuele pensioen en weinig mogelijk voor

het opbouwen van collectieve buffers. Dit heeft geresulteerd in hogere uitgekeerde pensioenen en hogere aanspraken. Dit met als gevolg dat er door het Pensioenfonds lagere buffers werden opgebouwd. Er zijn fondsen waar gekozen is de premie voor een deel aan te wenden voor buffervorming en lagere opbouw van pensioenen. Hierdoor is de dekkingsgraad weliswaar hoger, maar zijn de opgebouwde aanspraken lager.

Door de doorgevoerde kortingen van de afgelopen jaren is deze hogere opbouw grotendeels teniet gedaan.

In 2013 heeft het bestuur een Asset and Liability studie laten uitvoeren. Hierin wordt het premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid onderzocht. Conclusie uit deze studie is dat voortzetting van het huidige voorzichtige beleggingsbeleid past bij de gekozen uitgangspunten en de financiële positie van het fonds.

Dit verslag is overeenkomstig het bepaalde in artikel 10 lid 4 en 5 van de statuten van het pensioenfonds, vastgesteld door het bestuur op 12 juni 2014. De wijze van verslaglegging is conform de bepalingen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	7
Meerjarenoverzicht	11
Bestuursverslag	
Algemene ontwikkelingen rondom pensioenen	13
Pension Fund Governance	14
Financiële paragraaf	17
Ontwikkeling van de voorziening pensioen verplichtingen (VPV)	19
Ontwikkeling belegd vermogen	21
Financieel ToetsingsKader (FTK) en het herstelplan	25
Risicobeheer	28
Kosten pensioenuitvoering	31
Bestemming van het exploitatiesaldo	34
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	35
Reactie van het bestuur	37
Intern toezicht	
Verslag intern toezicht	39
Reactie van het Bestuur	40
Jaarrekening	
Balans per 31 december	42
Staat van baten en lasten	44
Kasstroomoverzicht	46
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	47
Toelichting op de balans per 31 december	52
Toelichting op de staat van baten en lasten	59
Risicoparagraaf	64

Pagina**Overige gegevens**

Gebeurtenissen na balansdatum	75
Resultaatbestemming	75
Actuariële verklaring	76
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	77

Bijlagen

Pensioenregelingen	79
--------------------	----

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2013

Voorzitter	M.A. Hagenzieker, apotheker
Secretaris	Mw. M.M.J.J. Menheere, apotheker
Penningmeester	J. P. Boelstra, apotheker
Leden	A.J.M. Bakker, apotheker, vice-voorzitter Mw. M.J.G. van de Lustgraaf-Wielens, apotheker, plv. penningmeester J.W. Brienen, apotheker, plv. secretaris

De bestuursleden van het pensioenfonds worden door de beroepspensioenvereniging BPOA voorgedragen.

Organisatie

Directeur	R.J.P. Siebesma
Beleggingsadviseur	M.W. Thomassen AON/Hewitt Consulting, Amsterdam
Administrateur	AZL N.V., Heerlen
Accountant	R.E.J. Pluymakers, RA EY Accountants LLP, Maastricht
Adviserend Actuarissen	R.H. Sprenkels, AAG Mw. L.J.C.M. Thissen, AAG Sprenkels & Verschuren, Amsterdam
Certificerend Actuaris	J.J.M. Tol, AAG Triple A - Risk Finance Certifications B.V., Amsterdam

Het fonds is statutair gevestigd te 's-Gravenhage.

Pensioenregeling

De Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (SPOA) is opgericht op 30 december 1971 ten behoeve van de pensioenvoorziening van de in de openbare farmacie werkzame apothekers. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41150815. De laatste statutenwijziging was op 30 januari 2013.

Het fonds is een beroepspensioenfonds en aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenregeling die de Beroepspensioenvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers (BPOA) heeft vastgesteld.

Regeling

De pensioenregeling van SPOA is een regeling waarbinnen een premietoezegging is gedaan. Dit betekent dat alleen de premie is vastgesteld en niet de uiteindelijke hoogte van het pensioen. De Beschikbare Premiereregeling biedt dus geen zekere, van tevoren vaststaande, pensioenuitkomsten.

De premie die de deelnemer inlegt, wordt op het moment van inleg omgezet in aanspraken op ouderdomspensioen. Ieder jaar krijgt de deelnemer een overzicht van de opgebouwde pensioenaanspraken. De uiteindelijke pensioenuitkomsten zijn afhankelijk van:

- De premies die betaald zijn gedurende het deelnemerschap
- De rentestand en levensverwachting op het moment van omzetten van de premie in pensioen
- Eventuele kortingen en variabele toeslagen binnen SPOA

De pensioenaanspraken worden tot de reguliere pensioendatum jaarlijks verhoogd met een vaste toeslag (onvoorwaardelijke toeslag). Voor deelnemers vallend onder reglement 1 (geboren voor 1 januari 1950) bedraagt de vaste jaarlijkse onvoorwaardelijke toeslag 2% tot de leeftijd van 62 jaar. Voor deelnemer geboren op/na 1 januari 1950 (pensioenreglement 2 en pensioenreglement 3) is de vaste jaarlijkse onvoorwaardelijke toeslag 3% tot de leeftijd van 65 jaar.

Naast de onvoorwaardelijke toeslag kan een variabele toeslag worden toegekend aan actieve deelnemers, gepensioneerden en slapers. Deze variabele toeslag van de pensioenen en de pensioenaanspraken is voorwaardelijk en afhankelijk van het overrendement en de financiële positie van SPOA. De variabele toeslag in een jaar wordt vastgesteld door het bestuur van het fonds. Over 2013 is de variabele toeslag vastgesteld op 0%. Het is op voorhand niet zeker of en in hoeverre in de toekomst een variabele toeslag wordt toegekend. Er zijn geen middelen gereserveerd voor toekomstige variabele toeslagen.

Voor een samenvatting van de pensioenregeling wordt verwezen naar de bijlage.

Bestuur per 31 december 2013

Rooster van in functie en aftreden bestuursleden SPOA

<i>Naam</i>	<i>in functie</i>	<i>aftredend</i>
Hagenzieker, M.A.	3-1-1995	31-12-2016
Bakker, A.J.M.	28-11-2002	31-12-2017
Menheere, M.M.J.J.	1-1-2007	31-12-2014
Boelstra, J.P.	1-1-2010	31-12-2014
Brienen, J.W.	1-1-2011	31-12-2015
Lustgraaf-Wielens, M.J.G. van de	1-1-2012	31-12-2016

De bestuursleden van het pensioenfonds worden door de beroepspensioenvereniging BPOA voorgedragen. Het bestuur heeft bevoegdheden conform de statuten.

Administratie

De administratie en uitvoering van de regeling van SPOA is in handen van AZL N.V. in Heerlen.

De afspraken met betrekking tot de uitbesteding van taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA) tussen het fonds en AZL.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is ultimo 2013 ondergebracht bij de volgende partijen:

Aandelen	BlackRock en Acadian
Vastrentende waarden	BlackRock, Pimco en Rogge
Market Neutral	BlackRock
Vastgoed	CBRE

Commissies

Het SPOA bestuur kent vier commissies, die verantwoordelijk zijn voor de uitwerking van diverse onderwerpen ten behoeve van het bestuur. Commissies bereiden bestuursbesluiten voor, het bestuur beslist.

- Commissie Governance (PFG commissie), welke zich richt op de organisatie en besturing van het pensioenfonds, intern en extern toezicht en (zelf)evaluatie van het bestuur en zich richt op de inhoud van de contracten met en de rapportages van de verschillende uitvoerders. Zitting hebben mevrouw Menheere, de heer Hagenzieker, de heer Bakker en mevrouw van de Lustgraaf-Wielens.
- De pensioencommissie is belast met beleidsvoorbereiding op het gebied van:
 - De pensioenregeling;
 - De pensioenreglementen;
 - Het financiering- en premiebeleid;
 - Het toeslagbeleid;
 - De actuariële en bedrijfstechnische nota;
 - Het uitvoeringsreglement.

De pensioencommissie is tevens verantwoordelijk voor het opstellen en coördineren van de totstandkoming van jaarverslag en jaarrekening. Zitting hebben de heren Boelstra en Brienen.

- Commissie Beleggingen, die het door het bestuur vastgestelde beleggingsbeleid uitvoert en de beleggingen monitort. Zitting hebben de heren Hagenzieker, Bakker en Brienen. Daarnaast heeft de heer van Asselt (Sprenkels & Verschuren) zitting in de beleggingscommissie als extern beleggingsdeskundige.
- Commissie Communicatie, die zich bezighoudt met de communicatie naar de deelnemers en andere stakeholders. Zitting hebben de dames Menheere en Van de Lustgraaf-Wielens en de heer Boelstra.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit de volgende leden:

De heren J.F.G. Trooster, C.B.M. Heerkens en J.C. Kortekaas en mevrouw J.M.H. Bezemer-Biermans.

Intern toezicht

Voor het intern toezicht is gekozen voor het visitatiemodel. Het intern toezicht is in 2013 uitgevoerd door Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfonds.

Meerjarenoverzicht

	2013	2012	2011	2010	2009
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.763	2.743	2.721	2.706	2.697
Gewezen deelnemers	1.019	960	907	879	851
Pensioengerechtigden	1.158	1.131	1.114	1.072	1.025
Totaal	4.940	4.834	4.742	4.657	4.573
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen (voorwaardelijk)					
Indexatie actieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Indexatie inactieven	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kortingen					
Korting per 1 januari 2011	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%
Korting per 1 april 2012	0,0%	7,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Korting per 1 april 2013	0,0%	6,8%	0,0%	0,0%	0,0%
Korting per 1 april 2014	4,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	1.174.949	1.248.383	1.146.237	1.038.981	918.633
Beleggingsopbrengsten	-12.526	126.438	98.732	105.632	45.290
Rendement op basis van total return	-0,7%	11,6%	9,9%	11,5%	5,2%
Reserves					
Algemene reserve	49.715	-23.105	-213.015	-111.856	-107.752
Totaal reserves	49.715	-23.105	-213.015	-111.856	-107.752

	2013	2012	2011	2010	2009
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	1.165.304 ¹⁾	1.262.879 ¹⁾	1.339.290 ¹⁾	1.152.314 ¹⁾	1.056.398 ¹⁾
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.049	1.213	1.252	1.377	1.403
Overige technische voorzieningen	1.411	1.542	1.754	1.902	1.818
Totaal technische voorzieningen	1.167.764	1.265.634	1.342.296	1.155.593	1.059.619
Premiebijdragen van deelnemers	21.424	21.821	22.390	22.267	23.694
Pensioenuitkeringen	31.882	33.488	34.334	34.748	32.507
Dekkingsgraad					
Aanwezige dekkingsgraad ²⁾	104,3%	98,2%	84,1%	90,3%	89,8%
Vereiste dekkingsgraad	115,3%	112,6%	116,2%	116,3%	115,3%

1) Vanaf 2012 gebaseerd op de nieuwe AG-prognosetafels (2012-2062) met de ervaringssterfte voor hoger opgeleiden. Voor 2011 en 2010 gebaseerd op de AG-prognosetafels (2010-2060). 2009 is gebaseerd op de AG-prognosetafels (2005-2050), inclusief een opslag ad 4,2% in verband met toegenomen levensverwachting.

2) De dekkingsgraad is als volgt berekend: $(49.715 + 1.165.304 + 1.411) / (1.165.304 + 1.411) \times 100\% = 104,3\%$.

Bestuursverslag

In dit hoofdstuk is een aantal algemene ontwikkelingen beschreven.

Algemene ontwikkelingen rondom pensioenen

Algemeen

De meeste pensioenfonds in Nederland hebben een nominaal contract. Dit contract is gericht op het zoveel mogelijk zekerstellen van de ongeïndexeerde pensioenrechten en -aanspraken. Het vormen van buffers gaat voor voorwaardelijke toeslagverlening.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) werkt momenteel aan een herziening van het financieel toetsingskader (FTK). De verwachte implementatiedatum is 1 januari 2015.

Pensioenopbouw

De overheid heeft besloten om de pensioenleeftijd van de pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2014 worden opgebouwd te verhogen van 65 jaar naar 67 jaar. De Tweede kamer heeft ingestemd om per 2015 met nog verdergaande beperking van de maximale jaarlijkse pensioenopbouw te komen. Deze bedraagt 1.875%. Daarnaast wordt de fiscale facilitering beperkt tot een inkomen van € 100.000 (aftopping). De Eerste kamer zal naar verwachting instemmen met deze voorstellen.

Wijziging fiscale wetgeving beroepspensioenfonds

Per 1 januari 2015 moeten beroepspensioenfonds voldoen aan het nieuwe Witteveen kader (fiscale regelgeving). Dit zal van invloed zijn op de pensioenregeling van SPOA. Op dit moment onderzoekt de werkgroep pensioenen van BPOA de mogelijkheden voor de invulling van de toekomstige pensioenregeling voor apothekers.

Evaluatie van de herstelplannen

Het pensioenfonds heeft in 2009 een herstelplan ingediend bij DNB. De looptijd van het kortetermijnherstelplan bedroeg vijf jaar. Derhalve is het kortetermijnherstelplan op 31 december 2013 beëindigd. Aan het eind van de herstelperiode dient de dekkingsgraad van het fonds ten minste gelijk te zijn aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen ad 104,3%. Per eind 2013 bedroeg de dekkingsgraad van het fonds echter 99,3%. Teneinde te voldoen aan de vereisten uit artikel 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, heeft het fonds per 1 april 2014 de aanspraken en uitkeringen integraal gekort met 4,6%. Deze korting is reeds verwerkt in de technische voorzieningen per eind 2013.

Governance

De governance van pensioenfonds is al jarenlang onderwerp van discussie binnen de pensioensector en van politieke belangstelling. Ook in het onderhavige verslagjaar waren er enkele nieuwe ontwikkelingen in de governance.

Wet versterking bestuur pensioenfonds

De Wet versterking bestuur pensioenfonds brengt voornamelijk wijzigingen met zich mee voor bedrijfstakpensioenfonds en ondernemingspensioenfonds. Het bestuur van een beroepspensioenfonds bestaat uit vertegenwoordigers van de beroepspensioenvereniging die de verplichtstelling heeft aangevraagd.

Op grond van de Wet Versterking bestuur pensioenfonds is deze enige wettelijke eis niet gewijzigd (artikel 109 Wet verplichte beroepspensioenregeling).

Code Pensioenfondsen

Het bestuur heeft kennis genomen van de code pensioenfondsen en deze geïmplementeerd in de laatste versie van de Actuarieel en Bedrijfstechnische Nota.

Toezicht

De AFM heeft een onderzoek uitgevoerd naar de uitkeringsinformatie van SPOA. De resultaten zijn besproken en er zijn geen verdere maatregelen door de AFM aan SPOA opgelegd.

Pension Fund Governance

In deze paragraaf geeft het pensioenfondsbestuur inzicht in de wijze waarop het invulling geeft aan zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht.

Integere bedrijfsvoering

Wettelijk is het geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling per 1 januari 2007 zijn de STAR principes voor Pension Fund Governance (PFG) verankerd in het wettelijke kader. Per 1 januari 2014 komt de Code Pensioenfondsen in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur. Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers heeft op basis van deze code haar werkwijze geanalyseerd en waar nodig aangepast. Dit is verwerkt in de ABTN (actuarieel bedrijfstechnische nota).

In dit hoofdstuk worden de maatregelen en werkzaamheden van het bestuur per deelgebied nader toegelicht.

De besturing van het fonds

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuair, juridisch, fiscaal en communicatief terrein. Het bestuur blijft evenwel altijd eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds en houdt dan ook toezicht op zijn adviseurs.

Het bestuur heeft in 2013 zeven maal vergaderd, de beleggingscommissie heeft zeven maal vergaderd, de pensioencommissie en de communicatiecommissie hebben respectievelijk zes maal en vijf maal vergaderd. De governance commissie twee maal. Van elke vergadering worden naast de notulen ook de besluiten en actiepunten afzonderlijk vastgelegd. Op deze wijze zijn de genomen besluiten enerzijds en nog uit te voeren werkzaamheden anderzijds goed traceerbaar.

Voor elk bestuursbesluit wordt sinds medio 2013 ten behoeve van een goede risico afweging en onderbouwing op gestandaardiseerde wijze een risicoafweging gemaakt. Op deze wijze streeft het bestuur ernaar om op transparante wijze bestuursbesluiten vast te leggen, waarbij de risicoafweging toegelicht wordt.

Ten behoeve van de onderbouwing van het bestuursbeleid is in het najaar van 2013 een ALM (Asset and Liability Management studie) uitgevoerd waarin het premie-, toeslag- en beleggingsbeleid voor de komende periode werd herijkt.

Statuten

De laatste statutenwijziging dateert van 30 januari 2013.

Reglementen

Begin 2013 zijn de reglementen aangepast om aan te sluiten bij de gewijzigde AOW leeftijd. Begin 2014 zijn de reglementen op detailpunten aangepast. Het betreft verduidelijking van teksten van onder meer arbeidsongeschiktheid, hoog-laag constructie en vervroeging pensioen.

Melding op grond van de Wet verplichte pensioenregeling

Indien een pensioenfonds dwangsommen en/of boetes opgelegd heeft gekregen of aanwijzingen van de toezichthouder heeft gekregen dient dit in het jaarverslag te worden vermeld.

Het afgelopen jaar zijn aan SPOA geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Risicomanagement

De risico's van het fonds zijn in kaart gebracht en worden periodiek beoordeeld. Begin 2014 zijn deze geheel bijgewerkt.

Op pagina 28 van het verslag wordt nader op risicomanagement ingegaan.

Verantwoordingsorgaan

- Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks een algemeen oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder indien van toepassing de bevindingen van de visitatiecommissie. Eveneens geeft het een algemeen oordeel over het beleid in het afgelopen kalenderjaar en de gemaakte beleidskeuzes van het bestuur die op de toekomst betrekking hebben;
- Het bestuur heeft afgelopen jaar tweemaal overleg gehad met het verantwoordingsorgaan. Daarnaast is er regelmatig tussentijds contact indien dit wenselijk werd geacht. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus.

Het verslag van het verantwoordingsorgaan is opgenomen op pagina 35.

Intern toezicht

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie die jaarlijks de beleids- en bestuursprocedures en -processen, de "checks and balances", de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds beoordeelt.

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfonds (SDB). In het verslagjaar 2013 is dit uitgevoerd en gerapporteerd. Het rapport, de reacties van het verantwoordingsorgaan en de reactie van het bestuur zijn verwerkt in het jaarverslag 2013.

Het verslag van het intern toezicht is opgenomen op pagina 39.

Deskundigheidsbevordering

Bij de deskundigheidsbevordering onderscheidt het fonds twee niveaus van deskundigheid. Elk bestuurslid behoort kennis en inzicht te hebben met betrekking tot alle aandachtsgebieden. Dit is niveau 1. Op niveau 2 zijn twee of meer leden van het bestuur in staat een afgewogen oordeel te geven over de beleidskeuzes die het fonds maakt op de onderscheiden aandachtsgebieden. De deskundigheid wordt getoetst op de volgende aandachtsgebieden:

- Het besturen van een organisatie;
- Relevante wet- en regelgeving;
- Pensioenregelingen en pensioensoorten;
- Financiële aspecten;
 - Vermogensbeheer
 - Actuariële aspecten
- Administratieve organisatie en interne controle;
- Uitbesteden van werkzaamheden;
- Communicatie.

De uitkomsten zijn vastgelegd in de deskundigheidsmatrix. Op basis van de toegewezen aandachtsgebieden wordt jaarlijks bepaald welke acties moeten worden ondernomen om de vereiste deskundigheid te halen respectievelijk te behouden. Bij elke mutatie in het bestuur gaat het bestuur na of de benodigde deskundigheid nog steeds aanwezig is.

Deskundigheidseisen zijn ook van toepassing op het Verantwoordingsorgaan en het Intern Toezicht.

Klachtenprocedure

In het kader van deze klachtenprocedure heeft het bestuur één klacht ontvangen en afgehandeld.

Naleving wet- en regelgeving

In het boekjaar is een lange- en korte termijn herstelplan van toepassing vanwege een reservetekort en dekkingstekort. Het pensioenfonds heeft dit 'onverwijld' gemeld bij DNB. Een toelichting op het herstelplan is opgenomen in de financiële paragraaf.

Compliance officer en naleving gedragscode

De compliance officer beoordeelt of het bestuur voldoet aan de wet- en regelgeving en aan haar eigen vastgestelde statuten en pensioenregeling. In het bijzonder vallen hieronder toezicht op de juiste uitvoering van de principes van goed pensioenfonds bestuur. Deze principes zijn het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast. In het kader van deze principes tekent het bestuur jaarlijks een gedragscode. Het bestuur verklaart in deze gedragscode geen enkele vorm van beloning te ontvangen voor de werkzaamheden uitgevoerd door derden die verband houden met het bestuur.

Het bestuur heeft Mevrouw E.M.E. Thieme, AZL, aangesteld als compliance officer. Uit de bevindingen in de rapportage zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

Toezichthouder

Het fonds heeft in 2013 alleen schriftelijk contact gehad met DNB. Er is een gesprek geweest met een delegatie van het bestuur en de autoriteit financiële markten (AFM) inzake de bevindingen van de uitkeringsinformatie. Het bestuur heeft de aanbevelingen overgenomen. Er zijn geen verdere maatregelen uit voortgekomen.

Uitbesteding

Het actuariële werk is uitbesteed aan Sprenkels en Verschuren. Er is altijd een vertegenwoordiger van dit bedrijf aanwezig tijdens de bestuursvergaderingen.

De deelnemers-, excasso- en financiële administratie is uitbesteed aan AZL NV. De directeur van het fonds heeft regelmatig overleg met AZL.

Communicatie

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers is een beroepspensioenfonds. Deelnemers en gepensioneerden zijn werkzaam in heel Nederland. In 2013 is de communicatie verder verbeterd. Het bestuur maakt hiervoor gebruik van een extern bureau, Bureau voor Strategische Pensioencommunicatie, welke gespecialiseerd is in pensioencommunicatie.

Het bestuur probeert zo compleet en zorgvuldig mogelijk met haar deelnemers te communiceren. Dit beleid is erop gericht de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden in staat te stellen om op adequate wijze gebruik te maken van de pensioenregeling. Daarnaast geeft het bestuur informatie over de pensioenresultaten, de financiële situatie van het fonds en over relevante veranderingen.

Bijgaand een overzicht van de belangrijkste punten in 2013:

- Het fonds heeft in 2013 verschillende nieuwsbrieven verzonden;
- Tijdens de deelnemersbijeenkomst in juni en november 2013 heeft het bestuur toelichting gegeven op het beleid en is vooral ingegaan op vragen over de financiële situatie en de kortingen die het fonds moest doorvoeren;
- De UPO's over het jaar 2013 zijn aan het eind van het derde kwartaal verzonden aan de slapers en actieve deelnemers;
- Pensioenregister (www.mijnpensioenoverzicht.nl). Het pensioenregister maakt het voor iedereen mogelijk om met zijn/haar burgerservicenummer en een DigiD in te loggen en een overzicht op te vragen van zijn eigen pensioenregelingen en AOW-rechten. Ook de pensioenen opgebouwd bij SPOA zijn hierin opgenomen. Zo kan iedere deelnemer duidelijk zien hoe hoog zijn totale oudedagsvoorziening is, bij welke pensioenuitvoerder het pensioen is opgebouwd en waar hij terecht kan voor meer informatie;
- Geïnteresseerden kunnen het jaarverslag, statuten en reglementen opvragen. Het fonds heeft een vernieuwde website, www.spoa.nl, geïntroduceerd met als doel om algemene (niet deelnemer specifieke) informatie makkelijker toegankelijk te maken.

Financiële paragraaf

Samenvatting van het actuariële verslag

Premie

In de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling en het Besluit FTK wordt de wijze waarop de zuivere en de gedempte kostendekkende premie moet worden vastgesteld, beschreven. Het pensioenfonds maakt geen gebruik van de mogelijkheid om de kostendekkende premie te dempen.

Jaarlijks wordt de premie omgezet naar pensioen tegen de grondslagen zoals die golden per 31 december van het voorafgaande jaar. De feitelijke premie is daarmee op het moment van vaststellen te allen tijde kostendekkend. Vanwege de beschikbare premie systematiek is de betaalde premie op grond van de per 1 januari van enig jaar geldende grondslagen gelijk aan de kostendekkende premie. De kostendekkende premie is opgebouwd uit:

- De jaarinkoop, berekend op marktrente (gebaseerd op rentetermijnstructuur) per 31 december van het voorgaande boekjaar, benodigd voor de in het boekjaar te verkrijgen aanspraken op ouderdomspensioen, inclusief een opslag van 0,5% voor excassokosten;¹⁾
- Risicopremies ten behoeve van de verzekering van partnerpensioen;
- Een opslag voor het financieren van de vaste stijging van de pensioenaanspraken met 2% (pensioenreglement 1) of 3% (pensioenreglement 2 en 3);
- De solvabiliteitsopslag ter grootte van het Vereist Eigen Vermogen (in 2013 geldt een opslag van 17%);
- De opslag administratiekosten ad 5%;
- Een opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid ad 1% van de bruto premie;
- Een opslag voor wezenpensioen ad 0,1% van de bruto premie.

Daarnaast wordt bij de vaststelling van de feitelijke premie en bij de omrekening van de feitelijke premie naar pensioenaanspraken rekening gehouden met een opslag voor de premieervaldatum van 1,67% aangezien de premieervaldatum niet op 1 januari, maar op 1 juni ligt. Omdat er in de premie een solvabiliteitsopslag is opgenomen en omdat de dekkingsgraad zich onder de reserve tekortgrens bevindt, heeft de solvabiliteitsopslag een positief effect op de dekkingsgraad van 0,3%.

Uitkeringen

Aangezien de dekkingsgraad circa 100% was gedurende 2013, heeft het verrichten van uitkeringen geen effect gehad op de dekkingsgraad;

1) Deze opslag is per 31-12-2013 verhoogd naar 1,5%. Dit heeft invloed op de kostendekkende premie van 2014.

Toeslagen

In 2013 zijn geen voorwaardelijke toeslagen toegekend, vanwege de situatie van dekkingstekort (voor korting).

Korting

Per 1 april 2013 zijn de pensioenen en pensioenaanspraken gekort met 6,8%. Deze korting was reeds verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december 2012. Per 1 april 2014 is een korting doorgevoerd van 4,6%. Deze korting is verwerkt in boekjaar 2013. De dekkingsgraad is hierdoor gestegen met 4,7%.

Wijziging rente

Gedurende 2013 is de rente gestegen. Dit heeft geleid tot een daling van de voorziening pensioenverplichtingen. Het renterisico van de verplichtingen was gedurende 2013 gedeeltelijk afgedekt. Hierdoor is de waarde van de beleggingen ook afgenomen. Per saldo is de dekkingsgraad als gevolg van de gestegen rente met 1,0% gestegen.

Rendement -/- interest

Het rendement, inclusief het rendement door afdekking van de rente, bedroeg in 2013 -0,74%. De afdekking van de rente heeft een negatieve invloed gehad op het rendement. Wanneer geen rekening gehouden wordt met het resultaat door renteafdekking wordt het rendement op circa 1,5% geschat. Dit rendement was hoger dan het rendement benodigd om de aangroei van de voorziening te financieren (0,351%). Het netto rendement heeft –na aftrek van het rendement door renteafdekking– een positief effect gehad op de dekkingsgraad van 1,1%.

Wijziging overlevingstafel

In 2013 is er geen wijziging in de overlevingstafel.

Financiering van uitvoeringskosten

De financiering van de jaarlijkse uitvoeringskosten bestaat uit een bijdrage vanuit de uitgekeerde pensioenen (excassokosten) en een bijdrage uit de premie. Per 31 december 2013 zijn de respectievelijke inhoudspercentages 0,5% en 5%.

Ultimo 2013 heeft het fonds de opslag voor toekomstige excassokosten verhoogd van 0,5% naar 1,5% van de technische voorzieningen. Dit heeft een negatief effect op de dekkingsgraad van circa 1,0%.

Het bestuur van het fonds heeft geconstateerd dat de kosten over 2013 hoger zijn uitgevallen dan de kosten over 2012. In het kader van de toetsing van de betrouwbaarheid van de voorziening pensioenverplichtingen heeft het bestuur de toename van de kosten geanalyseerd.

In de onderstaande tabel wordt het resultaat op kosten in de afgelopen jaren weergegeven:

	2013	2012	2011	2010
Uit pensioenuitkeringen	161	169	173	175
Uit premie	1.054	1.073	1.101	1.095
Werkelijke kosten	-1.774	-1.388	-1.057	-1.276
Resultaat op kosten	-559	-146	217	-6

Geconcludeerd kan worden dat de huidige kosten niet gedekt worden door beschikbaar komende bedragen.

De toename van de kosten van SPOA wordt met name veroorzaakt door de toename van de kosten van de administrateur, de kosten voor communicatie, de kosten voor de beroepspensioenvereniging BPOA en de stijging van de contributies en bijdragen. De stijging van de contributies en bijdragen wordt deels veroorzaakt door de sterke toename van de contributie voor DNB. Het bestuur kan een aantal van deze toenames niet direct beïnvloeden. Het pensioenfonds heeft tot nu toe de kosten voor de beroepspensioenvereniging voor haar rekening genomen. Reden hiervoor is dat het opzetten van een eigen incassoprocedure voor de beroepspensioenvereniging kostbaar is en het om relatief beperkte bedragen ging. In 2013 zijn de kosten voor de beroepspensioenvereniging aanzienlijk toegenomen. Deze kostenstijging gaat ten laste van het resultaat van SPOA, aangezien tegenover deze kostenstijging geen additionele middelen beschikbaar zijn gekomen.

Het bestuur heeft besloten om de kostenverhoging niet te financieren uit de premie, om de volgende redenen:

- De kosten worden reeds voor een groot deel uit de premie gefinancierd.
- Het bestuur is van mening dat uit oogpunt van evenwichtige belangenbehartiging de kostenverhoging niet alleen voor rekening van de actieven behoort te komen.
- Het bestuur streeft ernaar om directe kosten die samenhangen met pensioenopbouw in het verleden zoveel mogelijk via de pensioenvoorziening te financieren en directe kosten die samenhangen met nieuwe pensioenopbouw zoveel mogelijk te financieren uit de premie, zodat het pensioenfonds ook in eventuele tijden van krimp in staat is om de totale uitvoeringskosten te financieren.

Het bestuur is van mening dat de bovenstaande verdeling van de kostenopslag naar premie en voorziening voldoet aan het beginsel van evenwichtige belangenbehartiging.

Ontwikkeling van de voorziening pensioen verplichtingen (VPV)

Inleiding

De dekkingsgraad van het pensioenfonds is het vermogen van het fonds gedeeld door de voorziening pensioen verplichtingen (VPV). In deze paragraaf wordt toelichting gegeven op de factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van de VPV.

De VPV van een pensioenfonds wordt beïnvloed door verschillende factoren:

1. Wijziging marktrente. De marktrente heeft invloed op zowel de VPV als op het vermogen;
2. Wijziging van de levensverwachting. Door de gestegen levensverwachting stijgt de VPV;
3. Toeslagverlening en/of korting van pensioenaanspraken (verhoging respectievelijk verlaging van de VPV);
4. Overige factoren waaronder waardeoverdrachten.

De rente ontwikkeling

Als gevolg van de kredietcrisis heeft het pensioenfonds in april 2009 een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Het economisch herstel bleef zowel in 2009 als in 2010 achter bij de prognose verondersteld in het herstelplan.

De rente daalde in de zomer van 2011 verder door het verergeren van de eurocrisis. Er ontstond veel vraag naar obligaties van sterke Euro landen waardoor de waarde van deze obligaties steeg en tegelijkertijd de rente verder daalde. In 2013 is de rente gestegen.

Door de stijging van de rente daalden de verplichtingen met circa € 43 miljoen in 2013.

Toeslag

De variabele toeslag per 1 januari 2013 is door het bestuur van SPOA vastgesteld op 0 (nul) %. SPOA probeert ieder jaar het pensioen te verhogen. In de afgelopen vijf jaar is het pensioen met respectievelijk 0% (2012, 2011, 2010, 2009) en 1% (2008) verhoogd op basis van de voorwaardelijke toeslag.

De variabele toeslag is altijd voorwaardelijk. Er wordt geen geld gereserveerd en er is geen recht op deze toeslag. Ook op lange termijn is het niet zeker of en in hoeverre, toeslag zal plaats vinden. Jaarlijks besluit het bestuur of er voldoende middelen zijn om toeslag te verlenen. Naar verwachting van het bestuur zijn er op de middellange termijn geen of niet voldoende middelen beschikbaar om variabele toeslag te kunnen verlenen.

Als leidraad voor de variabele (voorwaardelijke) verhoging fungeert een beleidskader:

Dekkingsgraad	Resultaat-afhankelijke verhoging
>150%	2,5%
140%-150%	2,0%
135%-140%	1,5%
125%-135%	1,0%
115%-125%	0,5%
<115% ¹⁾	0,0%

Samenvattend kan worden gesteld dat het toeslagenbeleid van het fonds te typeren is conform categorie B van de toeslagenmatrix zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank in de beleidsregel toeslagenmatrix van 26 februari 2007.

Kortingsmaatregel

Het bestuur heeft de afgelopen jaren vier kortingsmaatregelen moeten nemen. Per 1 januari 2011 zijn de pensioenen en pensioenaanspraken met 5% gekort, per 1 april 2012 met 7% gekort. In het verslagjaar is per 1 april 2013 een korting doorgevoerd van 6,8%.

Eind 2013 moest het fonds een dekkingsgraad hebben van 104,3%. Om dit te bereiken heeft het bestuur een vierde kortingsmaatregel genomen van 4,6% per 1 april 2014.

Bij de vaststelling van de jaarrekening bleek dat het eigen vermogen 47 lager was dan het minimaal vereist eigen vermogen. Dit leidt naar verwachting niet tot herziening van de kortingsmaatregelen.

Uitkeringen

Aangezien de dekkingsgraad lager dan 100% was gedurende 2013, heeft het verrichten van uitkeringen geen effect gehad op de dekkingsgraad.

Premie

De feitelijke premie heeft een positief effect gehad op de dekkingsgraad van 0,3%.

Ontwikkeling voorziening pensioen verplichtingen (VPV)

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven waarin de ontwikkeling van de rente, de sterfteontwikkeling en de kortingsmaatregelen zijn opgenomen en de ontwikkeling van de VPV.

1) Indien het Vereist Eigen Vermogen hoger is dan 115% geldt dit hogere percentage.

	10 jaars markt- rente	30 jaars markt- rente	30 jaars UFR	Sterfte- tafel wijziging	Korting	VPV
Ultimo 2008	3,8	3,4				1.064.163
Ultimo 2009	3,6	4,0		Circa 4%		1.059.619
Ultimo 2010	3,5	3,5	–	Circa 4%		1.155.593
Ultimo 2011	2,5	2,5	–		5% ¹⁾	1.342.296
Ultimo 2012	1,6	2,3	2,6	Circa 2%	7% + 6,8% ²⁾	1.265.634 ³⁾
Ultimo 2013	2,1	2,8	3,0	–	4,6%	1.167.764 ³⁾

De VPV is in de periode 2008-2013 als gevolg van de rente ontwikkeling en stijging levensverwachting sterk toegenomen.

Ontwikkeling belegd vermogen

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt toelichting gegeven op het beleggingsbeleid van SPOA, alsmede de monitoring en de factoren die invloed hebben gehad op het belegde vermogen van het pensioenfonds.

Beleggingsbeleid SPOA

Bij de bepaling van het beleid op middellange en lange termijn maakt het Bestuur gebruik van ALM-analyse. Aan Towers Watson is in 2013 opdracht verleend tot het uitvoeren van een ALM-analyse.

Er zijn drie beleggingsvarianten onderzocht, een offensieve variant, een defensieve variant en de basisvariant (het huidige beleid).

Er zijn drie besliscriteria geformuleerd voor het keuzeproces:

1. het lange termijn beleid moet voorrang hebben boven het korte termijn beleid;
2. het is van belang dat het beleid niet resulteert in grote verschillen in dekkingsgraad ontwikkeling ten opzichte van andere fondsen;
3. de kans op een dekkingsgraad lager dan 95% in de komende drie jaar moet zo laag mogelijk zijn.

Op basis van laatstgenoemd argument komt de offensieve mix te vervallen. Bij de keuze tussen basis beleggingsmix of een defensieve mix wordt het lange termijn resultaat van belang voor de deelnemers geacht. Ook de wens om als fonds redelijk in de pas te blijven lopen met de dekkingsgraad van andere fondsen wordt mee gewogen. Uiteindelijk heeft het Bestuur gekozen voor het beleggingsbeleid volgens de basisvariant gezien de relatief (relatief ten opzichte van de andere varianten) beperkte kans op een dekkingsgraad lager dan 95% aan de ene kant en de relatief gunstige lange termijn dekkingsgraad ontwikkeling aan de andere kant. De uitkomsten van de ALM studie vormen de onderbouwing voor de keuze van het Bestuur om het huidige beleggingsbeleid van SPOA (wat al defensiever is dan het gemiddelde beleid van het pensioenfonds) voort te zetten.

1) Per 1 januari 2011.

2) 7% per 1 april 2012, 6,8% per 1 april 2013.

3) o.b.v. UFR.

De samenstelling van de basisvariant is hieronder weergegeven.

Categorie	ALM Norm
Aandelen	23%
Vastrentende waarden	64%
Onroerend goed	7%
Market Neutral	6%
Liquide middelen	0%
Totaal	100%

Uitsluitingenbeleid

Het pensioenfonds heeft belangen in enkele beleggingsfondsen, waarin een actief uitsluitingenbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingcriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvuiling, controversiële wapens, geen vrijheid van vakvereniging, dwangarbeid en betrokkenheid bij corruptie. Eind 2013 stonden voor wat betreft Europa 13 ondernemingen op de uitsluitingslijst, in Noord Amerika betrof het 22 ondernemingen en in het Verre- en Midden Oosten 38 ondernemingen. Op 1 januari 2013 is nieuwe wetgeving omtrent beleggingen in clustermunie in werking getreden. De beleggingen van het pensioenfonds voldoen aan deze wetgeving.

Rente afdekking

In de ALM studie is tevens de hoogte en vormgeving van de rente-afdekking getoetst. Er zijn 1000 verschillende scenario's geanalyseerd met gebruikmaking van zowel een vast (vaste procentuele afdekking van de verplichtingen ongeacht grootte beleggingsportefeuille) als een dynamisch rente-afdekkingsbeleid (vaste verhouding tussen de duratie van de beleggingen en de verplichtingen). Daarnaast zijn de effecten van vijf verschillende scenario's onderzocht:

Deze scenario's zijn:

- Extreem slecht scenario;
- Doorsnee scenario;
- Extreem positief scenario;
- Dalende rente;
- Stijgende rente.

Hierbij is de insteek dat bij 100% dekkingsgraad de rente afdekking versus de verplichtingen op marktwaarde 64% bedraagt. In de afweging tussen deze varianten behaalde het dynamische rente-afdekkingsbeleid per saldo betere resultaten dan het vaste rente-afdekkingsbeleid. Met het oog op deze resultaten is besloten het dynamisch rente-afdekkingsbeleid te continueren. De rente hedge ratio op basis van de DNB rentetermijnstructuur (UFR) is per ultimo 2013 69,1%.

Tactische allocatie vastrentend - aandelen - vastgoed

Er vindt geen tactische allocatie over de beleggingscategoriën plaats. Jaarlijks wordt de weging van de portefeuille zonodig bijgesteld naar de normweging. Op 1 februari vindt de rebalancing van de benchmarkwegingen plaats naar de vaste gewichten zoals genoemd in de tabel met de verdeling van de ALM norm op deze pagina.

Actief beleid binnen de aandelenportefeuille

Alleen de vermogensbeheerder Acadian (aandelenportefeuille) voert een actief beleid versus de benchmark in de aandelenportefeuille. De rest van de aandelenbeleggingen is belegd in passief beheerde fondsen. Deze fondsen worden beheerd door BlackRock.

Monitoring

Het bestuur ontvangt maandelijks en per kwartaal performance rapportages respectievelijk risicorapportages van de custodian. De custodian berekent onafhankelijk van de vermogensbeheerders de performance en de benchmark van het totaal van de portefeuille en van de verschillende deelportefeuilles.

Daarnaast ontvangt het bestuur op dagbasis een rapportage van de custodian mocht één van de vermogensbeheerders zich buiten de door het pensioenfonds afgegeven beleggingsrichtlijnen begeven (compliance check).

De beleggingscommissie beoordeelt de behaalde performance versus de benchmark, controleert aan de hand van de beschikbare rapportages of de werkelijke weging van de beleggingen en de renteafdekking binnen de afgesproken bandbreedten ligt en beoordeelt het totale risico van het fonds ten opzichte van de verplichtingen.

Terugblik Financiële Markten 2013

Voor het monetaire beleid drukte een belangrijke stempel op de financiële markten in 2013. De lage beleidsrentes en de diverse opkoopprogramma's waren een ondersteunende factor voor de meeste risicovolle beleggingen. Vooral aandelen uit de ontwikkelde markten profiteerden hiervan. Maar ook de gematigde economische groei en de relatief aantrekkelijke waarderingen droegen hun steentje bij. Het rendement op veilige staatsobligaties was negatief. Het hintten van de Fed (Amerikaanse centrale Bank) op de afbouw van het opkoopprogramma in mei zorgde voor wereldwijd stijgende renteniveaus. Vooral de opkomende markten bleken gevoelig voor de beleidsintenties van de Fed.

Relatief sterke euro

De aandelenmarkten van de ontwikkelde landen kenden een goed jaar. Door het zeer ruime monetaire beleid van de Bank of Japan is de Japanse aandelenmarkt koploper in lokale valuta. Het beleid van de Bank of Japan leidde tot een forse daling van de Japanse yen wat gunstig uitwerkte op de winstgevendheid van Japanse exporteurs. Maar ook de Amerikaanse en Europese aandelenmarkten noteerden relatief hoge rendementen. Naast de gematigde economische groei en het ruime monetaire beleid, profiteerden aandelen van hun aantrekkelijke waardering. Opkomende markten bleven daarentegen fors achter. Afzwakkende economische groei in China, dalende grondstofprijzen, de forse depreciatie van de Japanse yen drukten de winstgevendheid van bedrijven uit de opkomende markten. Ook door de verwachte tapering stonden opkomende markten onder druk.

Duitse staatsobligaties eindigden, voor het eerst sinds 2006, het jaar negatief. De stijging van de kapitaalmarktrente werd gedreven door de verwachte afbouw van het opkoopprogramma van de Fed. De Duitse 10-jaarsrente steeg van 1,3% eind 2012 naar 1,9% eind 2013. De andere kernlanden lieten een vergelijkbaar verloop zien. De neerwaartse bijstelling van de Nederlandse kredietwaardigheid door S&P, had nauwelijks effect op de kapitaalmarktrente. De Nederlandse 10-jaarsrente steeg van het historisch lage niveau van 1,5% eind 2012 tot 2,2% eind december 2013.

Beleggingsportefeuille ultimo 2013

Het vermogen van het fonds wordt beheerd door vijf partijen. Per ultimo 2013 is de beleggingsportefeuille als volgt (tussen haakjes de stand per ultimo 2012):

Aandelen	27,9%	(24,7%),	BlackRock en Acadian
Vastrentende waarden	61,3%	(65,1%),	BlackRock, Pimco en Rogge
Market Neutral	5,6%	(5,0%),	BlackRock Alternative Advisors
Vastgoed	5,0%	(5,2%),	CBRE
Cash	0,2%	(0,0%)	
TOTAAL	100,0%	(100,0%)	

De goede performance van de aandelen portefeuille en de door gestegen rente gedaalde waarde van de vastrentende portefeuille heeft de aandelen weging in 2013 doen stijgen.

Begin 2014 is de portefeuille in balans gebracht en weer in lijn gebracht met de normweging.

In onderstaand overzicht zijn de beleggingsrendementen en de benchmarks van het fonds weergegeven.

Categorie in %	Rende- ment	BM	Rende- ment	BM	Rende- ment	BM	Rende- ment	BM	Rende- ment	BM
	2013	2013	2012	2012	2011	2011	2010	2010	2009	2009
Aandelen	16,5	15,4	16,8	15,2	-11,0	-10,3	12,1	12,4	39,1	39,3
Vastrentende waarden	-8,0	-9,3	12,2	10,2	19,0	22,6	13,0	11,6	1,2	-1,9
Market Neutral (DPAP) ¹⁾	10,3	0,1	3,7	2,9	2,9	0,0	-6,4	1,2	-18,0	-0,1
Vastgoed	-2,6	-2,6 ²⁾	-6,4	-6,4 ²⁾	5,6	5,6 ²⁾	1,2	1,2 ²⁾	-16,4	-16,4 ²⁾
Totaal	-0,7	-2,9	11,6	9,4	9,9	12,5	11,5	10,4	5,2	3,6

Toelichting: BM is de benchmark. De in de tabel getoonde benchmark performance is een gewogen gemiddelde van de gehanteerde benchmark indices per beleggingscategorie c.q. mandaat.

Ontwikkelingen in de portefeuille en rendementen SPOA

De totale portefeuille behaalde over 2013 een rendement van -0,7%, voor aandelen bedroeg het rendement 16,5% na valuta-hedging en bij vastrentende waarden bedroeg het rendement -8,0%. De vastgoed portefeuille (niet beursgenoteerd vastgoed) liet op basis van teruglopende taxaties en oplopende leegstand een negatief rendement noteren van 2,6%.

Vergelijking met de benchmark

Alle categorieën behaalden over 2013 een gelijk (vastgoed) of hoger (alle andere categorieën) rendement dan dat van de specifieke SPOA benchmark behaalden. Een benchmark is de afgesproken vergelijkingsmaatstaf om het behaalde rendement te toetsen.

Dat is bijvoorbeeld voor aandelen een marktindex. Een hoger rendement geeft aan dat beter gescoord is dan de afgesproken vergelijkingsmaatstaf.

Bij vastrentende waarden (obligaties) is een rendement van -8,0% behaald over 2013 versus -9,3% voor de SPOA benchmark. De daling van de vastrentende waarden wordt veroorzaakt door de gestegen rente.

De rente stijging zorgt niet alleen voor een daling van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) zoals in de vorige paragraaf beschreven, maar ook voor een daling van de vastrentende waarden. In hoeverre de stijging van de vastrentende waarden de stijging van de VPV bijhoudt is mede afhankelijk van de rente afdekking. Deze bedraagt per ultimo 2013 57,5% op basis van de marktwaarde van de verplichtingen.

Alle drie de vastrentende beheerders, BlackRock, PIMCO en Rogge, behaalden een hoger resultaat dan de benchmark. PIMCO behaalde met -6,6% (benchmark -9,4%) het hoogste rendement van de drie vastrentende beheerders over 2013. De outperformance van PIMCO was te danken aan hun positionering op de rentecurve en hun posities in credits, met name in Amerikaanse mortgage-backed securities. BlackRock behaalde een lichte outperformance van -8,6% versus -9,4% benchmark. Blackrock heeft over een lange periode een consistent track record opgebouwd zonder grote uitschieters naar beneden.

1) De DPAP portefeuille is gestart in februari 2012 dus geeft over 2012 een rendement weer over een gedeelte van het jaar.

2) Voor de vastgoed portefeuille is geen benchmark beschikbaar vanwege het specifieke karakter van de beleggingen in de fondsen van CBRE en in het fonds van LaSalle (voorheen JER). Voor deze categorie wordt de benchmark gelijkgesteld aan het feitelijk rendement.

Rogge behaalde over 2013 een hele kleine outperformance van -9,3% versus een benchmark die iets lager was dan -9,3%. De afgelopen jaren laat Rogge een achterblijvende performance zien zowel ten opzichte van de benchmark (lange termijn) als ten opzichte van de andere vastrentende beheerders. Eind december werd besloten afscheid te nemen van Rogge als vastrentende vermogensbeheerder. Besloten is om het vermogen, € 162 mln, onder te brengen bij de bestaande beheerders.

De aandelenportefeuille profiteerde van de wereldwijde verbetering van het sentiment onder aandelenbeleggers en behaalde een rendement van 16,5%. De specifieke SPOA benchmark voor de aandelenportefeuille behaalde een rendement van 15,4%, hetgeen een outperformance betekent van 1,1%. Het goede resultaat versus de benchmark is met name te danken aan de goede performance van Acadian met betrekking tot de Europese aandelenportefeuille door de overweging van minder grote ondernemingen met gunstiger kwaliteit/prijs verhoudingen in vergelijking met de hele grote ondernemingen.

De market neutral portefeuille bestaat uit beleggingen in diverse hedgefonds. BlackRock Alternative Advisors (BAA) is aangesteld om deze portefeuille te runnen vanuit een "fiduciair" concept, dat wil zeggen dat in beginsel externe fondsen worden geselecteerd die voldoen aan het vereiste risico/rendementsprofiel. Deze portefeuille is breed gespreid over 39 fondsen (situatie december 2013) met uiteenlopende strategieën en kent door deze spreiding een relatief beperkt risicoprofiel. Voor deze portefeuille is een maatwerk fonds opgezet, de Dutch Pharmacists Alternative Portfolio ("DPAP").

Over heel 2013 behaalde DPAP een rendement van 10,3%.

De vastgoed portefeuille behaalde een rendement van -2,6%.

Vooruitblik 2014

Ten opzichte van vorig jaar is de economische situatie iets verbeterd mede door het ruime monetaire beleid. In 2014 zal moeten blijken of de economische situatie ook duurzaam kan verbeteren bij een verdere beperking van de monetaire stimulans, met name in de Verenigde Staten. Voor Europa blijft de structurele output gap een punt van zorg, zoals blijkt uit de hoge werkloosheid in de euro regio en het lage niveau van de inflatie. De kans op deflatie blijft in deze regio dan ook aanwezig. Daarnaast blijven de opkomende markten een punt van zorg. Door de lagere groei in een aantal opkomende kernlanden en het terugtrekken van gelden uit de opkomende landen blijkt de kwetsbaarheid van de valuta van opkomende landen voor dit soort kapitaalstromen. Deze economieën zullen een transitieproces in moeten gaan waarbij de afhankelijkheid van buitenlandse kapitaalstromen vermindert.

Financieel ToetsingsKader (FTK) en het herstelplan

Inleiding

In voorgaande paragrafen is een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) en het belegd vermogen van het pensioenfonds. Deze bepalen de dekkingsgraad van het fonds.

De dekkingsgraad wordt getoetst in het financieel toetsingskader FTK. In het FTK worden twee belangrijke dekkingsgraad grenzen gedefinieerd:

Het in het FTK gedefinieerde Minimaal Vereist Eigen Vermogen is vastgesteld op 104,3%. Dit is de dekkingstekortgrens.

Daarnaast is in het FTK het zogenaamde Vereist Eigen Vermogen gedefinieerd. De hoogte hiervan hangt af van de risico's die een pensioenfonds loopt. Doorgaans zijn het renterisico en het aandelenrisico de grootste risico's die een pensioenfonds loopt. Voor SPOA is deze grens ultimo 2013 115,3%. Deze grens wordt ook wel reservetekortgrens genoemd. In de paragraaf risicobeheer wordt nader ingegaan op de bepaling van deze reservetekortgrens.

Indien een fonds een dekkingsgraad heeft lager dan de reservetekortgrens en/of dekkingstekortgrens moet een herstelplan worden ingediend bij DNB.

Herstelplan

Het fonds heeft in april 2009 een 5-jaars herstelplan ingediend bij DNB. Het fonds is wettelijk verplicht om uiterlijk 31 december 2013 een dekkingsgraad van 104,3% te hebben.

Na de kortingsmaatregel van 4,6% heeft het fonds ultimo 2013 geen dekkingstekort meer. Het fonds heeft nog wel een reservetekort, de reservetekort grens is 115,3%

Vergelijking met andere fondsen

Bij het vergelijken van de dekkingsgraadontwikkeling met andere pensioenfondsen valt op dat SPOA een lage dekkingsgraad heeft. Bovendien heeft het fonds reeds vier maal een korting moeten doorvoeren.

Bij een groot aantal fondsen in Nederland is een korting voorkomen door extra storting door werkgever en werknemers. Dit is bij SPOA, als beroepspensioenfonds, niet van toepassing.

De regeling van SPOA is gebaseerd op het systeem van het beschikbare premiestelsel. Hierbij is het altijd beleid geweest om van de ontvangen premie zoveel mogelijk aan te wenden voor opbouw van het individuele pensioen en weinig mogelijk voor het opbouwen van collectieve buffers. Dit heeft geresulteerd in hogere uitgekeerde pensioenen en hogere aanspraken. Dit met als gevolg dat er door het pensioenfonds lagere buffers werden opgebouwd. Er zijn fondsen waar gekozen is de premie voor een deel aan te wenden voor buffervorming en lagere opbouw van pensioenen. Hierdoor is de dekkingsgraad weliswaar hoger, maar zijn de opgebouwde aanspraken lager.

Door de doorgevoerde kortingen van de afgelopen jaren is deze hogere opbouw grotendeels teniet gedaan.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2012	2.743	960	1.131	4.834
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	213	-101	0	112
Ontslag met premievrije aanspraak	-180	180	0	0
Waardeoverdracht	0	0	0	0
Ingang pensioen	-8	-21	55	26
Overlijden	-2	-2	-29	-33
Afkoop	0	0	0	0
Andere oorzaken	-3	3	1	1
Mutaties per saldo	20	59	27	106
Stand per 31 december 2013	2.763 ¹⁾	1.019	1.158	4.940

Specificatie pensioengerechtigden

	2013	2012
Ouderdompensioen	838	821
Partnerpensioen	274	263
Wezenpensioen	46	47
Totaal	1.158	1.131

1) Waarvan 27 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Risicobeheer

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Met beheersmaatregelen worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed. Basis voor het risicomanagementdocument is het risicomanagementprofiel dat ontwikkeld is door De Nederlandsche Bank. Dit profiel staat bekend onder de naam FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode). Het risicomanagement document staat minimaal 1 maal per jaar op de agenda, in de praktijk wordt het document regelmatig besproken en bijgewerkt.

In dit jaarverslag geven we een kort overzicht van de in het risicomanagement beschreven risico's.

Het vereiste eigen vermogen

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Volgens een gestandaardiseerde methode wordt de reservetekortgrens (ook solvabiliteitsgrens) bepaald. Hierbij is het vereiste eigen vermogen zodanig bepaald dat met 97,5% zekerheid wordt voorkomen dat het fonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de technische voorzieningen. Het vereiste eigen vermogen wordt bepaald aan de hand van onderstaande risico's.

Rente risico (S1)

De pensioenaanspraken kunnen worden beschouwd als zijnde een door de deelnemers verstrekte obligatie waar het fonds op termijn (pensioen)betalingen op doet. Tot en met 2006 was het gebruikelijk in Nederland om deze pensioenaanspraken te verdisconteren tegen een vaste rente van 4%. Met ingang van 1 januari 2007 worden pensioenaanspraken –net als de beleggingen van het fonds– gewaardeerd op basis van marktwaarde, waarbij voor de berekening gebruik wordt gemaakt van de rentetermijnstructuur (RTS), zoals gepubliceerd door DNB. De marktwaarde van de pensioenaanspraken reageert door de langere looptijd daarvan sterker op renteontwikkelingen dan de marktwaarde van de beleggingen. Het renterisico (het risico als gevolg van verschillen tussen de looptijden van de verplichtingen en de beleggingen en de verhouding van de vastrentende portefeuille met de verplichtingen) is door de waardering op marktwaarde via de dekkingsgraad meer dan voorheen zichtbaar. Voor het de waardering van de verplichtingen dient de rentetermijnstructuur gepubliceerd door DNB gehanteerd te worden. Deze door DNB gepubliceerde rente is een 3 maands gemiddelde rente waarbij tevens rekening wordt gehouden met de zogenaamde UFR, Ultimate Forward Rate.

Aangezien beleggingen op marktwaarde worden gewaardeerd en verplichtingen op basis van UFR en 3 maands middeling is de invloed van de rente verschillend voor de beleggingen en verplichtingen. Hierdoor is de volatiliteit van de dekkingsgraad ontwikkeling toegenomen.

Zakelijke waarden risico (S2)

Koersrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde komen waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten naar voren en zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het koersrisico is voor de lange termijn goed te beheersen door diversificatie over de beleggingscategorieën aandelen, vastrentende waarden, (indirect) vastgoed en market neutral. Vervolgens vindt binnen de beleggingscategorieën diversificatie plaats naar bijvoorbeeld regio's, sectoren en instrumenten.

Valuta risico (S3)

Op drie manieren kan er sprake zijn van valutarisico. Het duidelijkst te bepalen is het valutarisico, dat ontstaat omdat aangehouden beleggingen in een andere valuta genoteerd zijn dan de euro. Valutarisico is echter ook aanwezig, indien de onderliggende beleggingen van een in euro's vastgesteld mandaat of institutioneel fonds gedeeltelijk luiden in een andere valuta dan de euro. Tenslotte is er sprake van indirect valutarisico, omdat beleggingen kunnen worden beïnvloed door ontwikkelingen op de valutamarkten.

SPOA heeft in 2012 BlackRock aangesteld als valuta overlay manager om het overgrote deel van het valutarisico samenhangend met de aandelenbeleggingen op passieve wijze af te dekken. Ultimo 2013 bedraagt de valuta exposure 17,0% van de totale beleggingen.

Grondstoffen risico (S4)

Het fonds belegt niet in grondstoffen.

Krediet risico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen, waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC) posities worden aangegaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het tegenpartijrisico. Dit heeft betrekking op het risico, dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt. Dit risico wordt gemitigeerd door contracten met tegenpartijen waarbij frequent onderpand wordt uitgewisseld ter grootte van de uitstaande vorderingen zodat deconfiture van de tegenpartij niet leidt tot significante verliezen door de zekerheid van het onderpand.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico).

Het pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (AGprognose tafel 2012-2062), met fonds specifieke ervaringssterfte. Deze tafel is in 2012 geïmplementeerd. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Bovenaanstaande risico's bepalen de reservetekortgrens.

De reservetekortgrens is in 2012 112,6%, in 2013 is deze grens 115,3%.

Naast deze risico's heeft het fonds te maken met de volgende risico's.

Financiële risico's**Concentratie risico (S8)**

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Gezien de focus op kwaliteit belegt SPOA binnen de vastrentende portefeuille veel in Duitse en Nederlandse staatsobligaties, deze belangen komen uit boven de 2% van de portefeuille. Voor Nederland geldt dat de credit rating gedurende 2013 is verlaagd naar AA-rating. Dit betekent dat de markt Nederland niet als volledig risicovrij ziet. Om die reden is voor Nederland wel een buffer voor concentratierisico aangehouden. De toename van het vereist eigen vermogen als gevolg van concentratierisico is met 0,9%-punt beperkt.

Liquiditeits risico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Bijkomend risico is dat beleggingen illiquide zijn, waardoor er een lange periode voorafgaat aan de daadwerkelijke verkoop. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de korte termijn. Dit risico wordt beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquide beleggingen. Zeker 80% van de portefeuille kent een hoge liquiditeit.

Het liquiditeitsrisico is verder beperkt, want de som van de ontvangen pensioenpremies, directe opbrengsten en aflossingen van beleggingen is groter dan de som van de pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten.

Risico's met betrekking tot derivaten

Het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) is toegestaan ter afdekking en beheersing van uit belegging voortvloeiende risico's of vanuit het kader van een meer efficiënt portefeuillebeheer. Het gebruik van financiële instrumenten (direct en/of afgeleid) mag er niet toe leiden dat de beheerde beleggingsportefeuille materieel gezien een samenstelling krijgt die ligt buiten de door het bestuur en/of de beleggingscommissie van het fonds vastgestelde richtlijnen.

Niet-financiële risico's

Het pensioenfonds kent een aantal niet-financiële risico's:

Operationele risico's (waaronder interne beheersing, IT en integriteitsrisico)

Het operationeel risico is het risico op verlies als gevolg van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel, dat een verregaande reductie hiervan onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL NV. Ook als een pensioenfonds zijn administratie uitbesteedt, is en blijft het pensioenfonds verantwoordelijk voor de uitvoering van een juiste administratie. Hiervoor is het ISAE 3402-rapport (type II) ingesteld waar AZL NV aan voldoet. Ook de beleggingsadministrateur (Kasbank) en de vermogensbeheerders hebben een ISAE-3402 rapportage (type II) overlegd. Door het overleggen van dit rapport tonen de partijen aan het pensioenfonds én aan de accountant van het pensioenfonds aan, dat de uitvoering 'in control' is. Het overleggen van het ISAE 3402-rapport komt tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen'.

Uitbesteding en de risico's die hiermee samenhangen

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg, dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft tot de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden. Het bestuur heeft voorts geen rechtstreeks zicht over en voert geen directe controle uit op administratieve processen, zoals uitbetaling van pensioenen, pensioenberekeningen e.d. Het bestuur erkent voorts dat aan de uitbesteding het risico is verbonden van discontinuïteit van de dienstverlening door AZL N.V. Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst, die voldoet aan het bij of krachtens artikel 43 van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden afspraken vastgelegd over in ieder geval de administratieve organisatie, de autorisatie en procuratiestelsels en de interne controle van de uitvoerende organisatie.

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders, waarmee eveneens contracten zijn afgesloten, waarin onder meer de rapportageverplichtingen richting de toezichthouder zijn vastgelegd, naast zaken als mandaat, benchmark en fees. Het vermogensbeheer wordt gemonitord door Kasbank NV, onze custodian, waarmee het bestuur een SLA heeft afgesloten met daarin de afspraken ten aanzien van de oplevering van de rapportages aan DNB, de performancerapportage en alle overzichten, die voor een goed en gecontroleerd vermogensbeheer noodzakelijk en wenselijk zijn. Kasbank heeft een ISAE 3402 type II rapport over 2013. Het bestuur heeft eind 2012 Kasbank opdracht gegeven maandelijks te rapporteren of de vermogensbeheerders zich houden aan de door het bestuur afgegeven mandaten (compliance monitoring).

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat de publicaties van het pensioenfonds SPOA niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een ander risico is dat men als fondsbestuurder in persoon kan worden aangesproken. Een derde risico betreft het niet in voldoende mate vorm geven aan consistent beleid, dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een vierde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vijfde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen, die het fonds heeft ingehuurd.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico, dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor alle andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Verplichtingenrisico (actuarieel risico)

De pensioenverplichtingen kunnen in de tijd worden weergegeven door middel van een schatting van de toekomstige uitgaande kasstromen. Bij het verplichtingenrisico kan onder meer worden gedacht aan het periodiek aanpassen van de levensverwachting van de deelnemers (het langlevensrisico). Ultimo 2013 heeft SPOA zijn pensioenverplichtingen vastgesteld op basis van de AG Prognosetafels (2012-2062), die door het Actuarieel Genootschap zijn gepubliceerd, waarbij rekening gehouden wordt met fondsspecifieke ervaringssterfte.

Kosten pensioenuitvoering

Uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer

Het bestuur heeft kennis genomen van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie over de mate waarin en manier waarop pensioenfonds hun uitvoeringskosten in beeld kunnen brengen en daarover kunnen rapporteren. Er wordt onderscheid gemaakt in de kosten van het pensioenbeheer en de kosten van het vermogensbeheer.

In onderstaande tabel zijn conform deze aanbeveling de kosten opgenomen van:

- Uitvoeringskosten SPOA per deelnemer en uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen;
- Uitvoeringskosten SPOA en BPOA per deelnemer en uitgedrukt als percentage van het belegd vermogen;
- Vermogens beheerkosten als percentage van het belegd vermogen.

(x € 1000)	2013	2012	2011	2010	2009
Administratiekosten (AZL)			313	497	470
Pensioenadministratie	447	397			
Compliance	1				
Implementatie	51	20			
Bestuursadviesing	42	15			
Boardroom	13				
Communicatie	63	10			
Subtotaal	617	442	313	497	470

(x € 1000)	2013	2012	2011	2010	2009
Overige kosten uitvoering					
Accountant: controle van de jaarrekening	25	31	25	40	40
Actuaris			188	227	211
Actuaris certificering	20	10 ¹⁾			
Actuaris jaarwerk	47	56			
Actuaris advies	105	120			
Communicatie/web	14	71	71	70	55
Directeur	158	127 ²⁾	79	81	78
Visitatiecommissie	15	10	10	10	9
Vergader- en kantoorkosten	35	53	57	64	45
Deurwaarderkosten	1	0	-2	1	18
Notaris	0	10 ³⁾	2	6	2
Subtotaal	420	488	430	499	458
Bestuurskosten					
Vacatiegeld en bestuursvergoedingen ⁴⁾	139	123	129	67	41
Reiskostenvergoeding	33	35	33	30	8
Opleidingen	7	11	25	16	20
Subtotaal	179	169	187	113	69
Overig					
Contributies en bijdragen	161	103	97	105	56
Communicatie advies, website ontwerp en onderzoek (verbeterproject)	75	90	11	50	
Verzekering	6	5			
Verbouwing		12			
Juridisch advies	38				
Overig	3	16	6	4	10
Subtotaal	283	226	114	159	66
Totaal uitvoeringskosten SPOA	1.499	1.325	1.044	1.268	1.063
Kosten beroepspensioenvereniging ⁵⁾	275	63	13	8	3
Totaal uitvoeringskosten SPOA en BPOA	1.774	1.388	1.057	1.276	1.066

1) Hierin zit een afrekening van teveel geraamde kosten in 2011.

2) Een externe directeur met een groter tijdsbeslag is aangenomen.

3) Statutenwijziging.

4) Gestegen kosten vanaf 2010. Wijzigingen a.g.v. toegenomen regelgeving en daarbij benodigde wijzigingen in vergaderstructuur.

5) Ondersteuning op communicatie en juridisch gebied, werkgroep pensioenregeling.

(x € 1000)	2013	2012	2011	2010	2009
Belegd vermogen SPOA	1.174.949	1.248.383	1.146.237	1.038.981	918.633
Uitvoeringskosten SPOA als % van het belegd vermogen	0,13%	0,11%	0,09%	0,12%	0,12%
Uitvoeringskosten als % van het belegd vermogen	0,15%	0,11%	0,09%	0,12%	0,12%
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.763	2.743	2.721	2.706	2.697
Pensioengerechtigden	1.151	1.131	1.114	1.072	1.025
	3.914	3.874	3.835	3.778	3.722
Kosten SPOA per deelnemer	383	342	272	336	286
Kosten SPOA en BPOA per deelnemer	453	358	276	338	286
Vermogensbeheerkosten					
Beheervergoeding vermogensbeheerders regulier	1.727	1.830	1.937	1.954	1.698
Beheervergoeding vermogensbeheerders voorgaande jaren	798				
Bewaarvergoeding custodian	502	492	454	361	389
Beleggingsadvieskosten	243	163	211	140	132
Beleggingsadministratie	354	289	284	267	293
Totaal vermogensbeheerkosten	3.624	2.774	2.886	2.722	2.512
Vermogensbeheerkosten als % van het belegd vermogen	0,31%	0,22%	0,25%	0,26%	0,27%

In 2013 werden de kosten enerzijds gefinancierd uit een opslag op de premie (5% van de premie) en anderzijds uit de kostenvoorziening (0,5% van de voorziening pensioenverplichtingen). In de financiële paragraaf is dit toegelicht.

Geconcludeerd kan worden dat de huidige kosten niet gedekt worden door de uit de premie en uit de kostenvoorziening beschikbaar komende bedragen.

De toename van de kosten van SPOA wordt met name veroorzaakt door de toename van de kosten van de administrateur, de kosten voor communicatie, de kosten voor de beroepspensioenvereniging BPOA, juridische kosten en de stijging van de contributies en bijdragen. De hogere kosten van de administrateur wordt vooral veroorzaakt door doorgevoerde reglementswijzigingen en uitgevoerde berekeningen ten gevolge van het AFM onderzoek. Het bestuur is in overleg getreden met de administrateur. De hogere kosten van de communicatie hebben betrekking op het opzetten van de nieuwe website, het uitvoeren van het communicatieplan en de nieuwsbrieven.

De hogere kosten van de beroepspensioenvereniging zijn het gevolg van het roerige jaar 2013. Er heeft een bestuurswissel plaatsgevonden en de communicatie is geïntensiveerd. Daarnaast zijn diverse juridische documenten gewijzigd en heeft een werkgroep zich gebogen over de pensioenregeling vanaf 2015. Het pensioenfonds heeft tot nu toe de kosten voor de

beroepspensioenvereniging voor haar rekening genomen. Reden hiervoor is dat het opzetten van een eigen incassoprocedure voor de beroepspensioenvereniging kostbaar is en het om relatief beperkte bedragen ging. In 2013 zijn de kosten voor de beroepspensioenvereniging aanzienlijk toegenomen. Deze kostenstijging gaat ten laste van het resultaat van SPOA, aangezien tegenover deze kostenstijging geen additionele middelen beschikbaar zijn gekomen. De stijging van de contributies en bijdragen wordt volledig veroorzaakt door de toename van de contributie voor DNB. Het bestuur kan deze toename niet beïnvloeden. Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten van de beheervergoeding aan de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 4.737, uitgesplitst in directe kosten van € 3.624, terug te vinden in de jaarrekening als kosten vermogensbeheer, en € 1.113 aan geschatte indirecte kosten welke ingehouden zijn binnen de beleggingsfondsen. Indirecte beheerskosten worden berekend op basis van de TER van de beleggingsfondsen. Indien deze TER niet beschikbaar is, wordt voor een aantal beleggingscategorieën gebruik gemaakt van het schattingsmodel van de Pensioenfederatie.

De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de eerste categorie. De transactiekosten bestaan uit de aan- en verkoopkosten van de beleggingen in de effecten waarin het fonds rechtstreeks belegt en worden verwerkt als onderdeel van de aan- en verkoopprijzen. Transactiekosten binnen beleggingsfondsen worden overeenkomstig de aanbeveling van de Pensioenfederatie geïndiceerd door de in- en uitstapkosten. De transactiekosten voor bonds en rentederivaten en FX forward worden ook berekend op basis van de spreads opgegeven door de Pensioenfederatie. Deze kosten bedroegen gedurende het boekjaar € 3.274 en maakt 0,28% (2012: 1,17%) uit van het gemiddeld belegd vermogen.

De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa € 8.011, gespecificeerd als volgt:

– Vastgoed	€	934,-
– Aandelen	€	842,-
– Vastrentende waarden	€	4.798,-
– Overige beleggingen	€	104,-
– Kosten overlay beleggingen	€	243,-
– Bewaarloon	€	68,-
– Advieskosten vermogensbeheer	€	165,-
– Overige kosten	€	857,-
	€	8.011,-

Bestemming van het exploitatiesaldo

In de bestuursvergadering van 12 juni 2014 heeft het bestuur besloten het saldo over 2013 van € 72.820 toe te voegen aan de algemene reserve.

12 juni 2014

Het Bestuur

M.A. Hagenzieker, voorzitter

Mw. M.M.J.J. Menheere, secretaris

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) is onderdeel van SPOA. Jaarlijks toetst het VO op welke wijze het bestuur van SPOA invulling heeft gegeven aan zijn taak.

Het VO is bevoegd een oordeel te geven over de beleidskeuzes die het bestuur heeft gemaakt voor de toekomst, maar vooral ook een oordeel over het handelen in het afgelopen jaar. Bij de verantwoording die moet worden afgelegd door het bestuur van SPOA gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij zijn beleid op een evenwichtige manier heeft rekening gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

De taken van het VO zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Samenstelling

Het VO bestaat uit mevrouw J.M.H. Bezemer-Biermans en de heren C.B.M. Heerkens, J.F.G. Trooster en J.C. Kortekaas. Laatstgenoemde is per 1 januari toegetreden tot het VO en vertegenwoordigt de niet-actieven.

Het VO wordt bijgestaan door een externe adviseur. Eind 2013 heeft de heer F. Ballendux wegens gezondheidsredenen zijn adviseurschap neergelegd. Vanaf 1 januari 2014 heeft het VO een opvolger gevonden in de persoon van de heer C.C. van der Sluis.

Vergaderingen

Het VO streeft ernaar om minimaal tweemaal per jaar te vergaderen met (een afvaardiging van) het bestuur van SPOA. Daarnaast vindt overleg plaats op locatie, telefonisch en per mail.

Werkwijze

Om zich een goed oordeel te kunnen vormen over het gevoerde beleid, heeft het VO gesprekken gevoerd met de directeur en een afvaardiging van het bestuur van SPOA in aanwezigheid van de externe accountant en de actuaris. Ook is gesproken met een afvaardiging van de Visitatiecommissie. Het VO heeft alle benodigde informatie ontvangen en heeft kennis genomen van onder meer:

- Het (voorlopig) jaarverslag;
- Notulen van bestuursvergaderingen;
- Rapport bevindingen van de visitatiecommissie;
- Overzicht klachten en behandeling klachten afgelopen boekjaar;
- Communicatieplan;
- ALM-studie;
- AZL-kwartaal rapportage;
- Documenten met betrekking tot deskundigheid bestuur;
- Rapport van de certificerende actuaris;
- Communicatie richting deelnemers (schriftelijk/website/etc.).

Algemeen oordeel over het gevoerde beleid

Indexatie en pensioenambitie

Het herstelplan dat SPOA in 2009 bij De Nederlandsche Bank heeft ingediend liep 31 december 2013 af. De dekkingsgraad was op dat moment niet gelijk aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen van 104,3%. Ook in 2013 heeft het SPOA-bestuur dus weer moeten korten op aanspraken en pensioenen. Uit de verslagen van bestuursvergaderingen is gebleken dat het SPOA-bestuur dit op een weloverwogen wijze gedaan heeft.

De ambitie van het bestuur is een welvaartsvast pensioen. Deze ambitie kan de komende jaren niet worden waargemaakt. Het te nemen risico is beperkt vanwege de eisen die DNB stelt. Het bestuur heeft gekozen voor een defensief beleggingsbeleid om onder meer een mogelijke sterke daling van de dekkingsgraad te voorkomen en stuurt daar actief op. Pas wanneer de dekkingsgraad boven de 115% komt wordt er weer gedacht aan indexeren voor alle deelnemers. Het VO heeft het bestuur aandacht gevraagd voor heldere communicatie naar deelnemers over het te verwachten pensioenresultaat.

De werkgroep die in 2013 onder leiding van de Beroepsvereniging Pensioenfonds Openbare Apothekers is opgestart, met als doel de verschillende scenario's uit te werken voor de toekomst van het pensioen voor openbare apothekers, blijft actief. Met het rapport van deze werkgroep gaat men aan de slag.

Beleid

In het voorjaar organiseert het bestuur een tweetal "heidagen". Deze dagen worden door het bestuur benut om strategische vraagstukken te bespreken en het beleid eventueel aan te passen. Het VO beveelt het bestuur aan de uitkomsten vast te leggen in een meerjaren beleidsplan, dit te meer daar het bestuur in een complexe omgeving moet functioneren met een veelheid aan beleidsmatige vraagstukken.

Risicomanagement

Het risicobewustzijn is bij het bestuur nadrukkelijk aanwezig en het VO neemt met genoegen kennis van het feit dat het risicobeleid en de implementatie daarvan verder is aangescherpt.

Governance

Voor wat betreft de toekomst is het van belang dat het bestuur goed samenwerkt met de BPOA en werkt aan continuïteit in de opvolging van bestuursleden van SPOA. Het VO constateert dat het bestuur het rapport en de aanbevelingen van de Visitatie Commissie serieus in haar beleid betreft.

Zowel de actuaire als de accountant melden dat in de definitieve rapportages geen bijzonderheden te verwachten zijn.

Kostenbeheersing

Ook de kostenbeheersing heeft de aandacht. Het afgelopen jaar zijn de kosten flink gestegen. Alle kosten zijn onder de loep genomen en daar waar nodig worden maatregelen genomen. Een groot deel van de kostenstijging komt voor rekening van de BPOA. Zoals in het verleden afgesproken heeft BPOA geen contributie maar vindt betaling van door de BPOA gemaakte kosten plaats door SPOA. Het is van belang scherpe afspraken met de BPOA te maken zodanig dat het SPOA-bestuur de kosten voor het fonds kan beheersen.

Conclusie

Het VO is van oordeel dat het bestuur van SPOA zich bewust is van de complexe problemen die er zijn en hier op professionele wijze mee omgaat. Het bestuur is zeer gemotiveerd om het fonds door deze moeilijke tijd heen te loodsen en heeft goede aandacht voor de strategische risico's die er zijn en is actief bezig deze te managen met oog voor evenwichtige belangenafweging.

Het VO is dan ook van mening dat het bestuur zijn verantwoordelijkheid zorgvuldig heeft ingevuld.

Reactie van het bestuur

Het bestuur van SPOA heeft van het VO voorafgaand aan het overleg schriftelijk vragen ontvangen. Deze vragen zijn gedeeltelijk schriftelijk beantwoord; daarnaast zijn alle vragen, voor zover nodig, in het overleg beantwoord en toegelicht. Bij dit overleg waren ook de actuaris en de accountant aanwezig om waar nodig nadere toelichting te geven.

Het bestuur kan zich goed verenigen met de bevinden van het verantwoordingsorgaan zoals verwoord in het verslag van 12 mei 2014. Het VO verzoekt het bestuur een meerjaren beleidsplan op te stellen aan de hand van de Asset en Liability Management (ALM) studie die het bestuur elke drie jaar opstelt. Deze studie is de basis voor het premiebeleid, toeslag beleid en het beleggingsbeleid. Het bestuur zal dit verder uitwerken. Tevens zal het bestuur blijvend aandacht houden voor het risicomanagement. Rendementsverwachting enerzijds en risicohouding anderzijds bepalen ook voor de toekomstige jaren het beleggingsbeleid, dat in 2013 is herijkt in de ALM studie.

De aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan zal het bestuur opnemen in de actielijst om te borgen dat hieraan gevolg wordt gegeven.

Het bestuur zal het VO tijdig en volledig informeren over mogelijke ontwikkelingen bij SPOA. De pensioenregeling zal als gevolg van de wijziging van het wettelijk fiscaal kader per 1-1-2015 gewijzigd moeten worden. BPOA zal de inhoud en vorm van deze nieuwe regeling moeten gaan vaststellen. Hiervoor zal ook een nieuwe uitvoeringsovereenkomst moeten worden opgesteld.

SPOA heeft het overleg met het VO als kritisch en constructief ervaren.

Intern toezicht

Verslag intern toezicht

Het intern toezicht heeft tot taak:

- a. Het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks and balances binnen het fonds;
- b. Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur het fonds aanstuurt;
- c. Het beoordelen van de wijze waarop het bestuur omgaat met de risico's op de langere termijn.

De werkwijze van het intern toezicht kent als stappen:

- Onderzoek naar alle documenten van het pensioenfonds;
- Overleg van het intern toezicht met het fondsbestuur;
- Verslaglegging van het overleg;
- Evaluatie van het gesprek en oordeelsvorming door het intern toezicht;
- Rapportage door het intern toezicht aan het fondsbestuur.

Het intern toezicht heeft de volgende onderwerpen met het bestuur besproken:

- Acties naar aanleiding van de vorige PFG-ronde;
- De financiële opzet van het fonds;
- Risicomanagement en Vermogensbeheer;
- Governance, Compliance, Deskundigheidsbevordering en Communicatie;
- Actuarieel, pensioenzaken en Wet- & regelgeving;
- Actualiteit en overige zaken.

Samenvatting oordeel intern toezicht

Het Intern Toezicht heeft in oktober 2013 het bestuurlijk functioneren bij het Pensioenfonds voor Openbare Apothekers onderzocht en vastgesteld dat het fonds op een voldoende adequate wijze wordt bestuurd. Echter het fonds bevindt zich in een turbulente situatie. Het heeft, net als andere pensioenfondsen te maken met een nieuw financieel toetsingskader, waardoor de pensioenregeling aangepast moet worden, en met nieuwe eisen voor de bestuurlijke inrichting van het fonds. Tevens heeft het bestuur te maken met een nieuw fiscaal kader, net als de andere beroepspensioenfondsen. En daarbij heeft het SPOA-bestuur ook nog te maken met het dreigend gedwongen vertrek van de deelnemers in dienstverband uit de regeling, met financieel zwaar weer waardoor het bestuur aanspraken moet korten, een morrende achterban, activistische deelnemers en een nieuw bestuur van de beroepspensioenvereniging BPOA. Alles bij elkaar heeft dit bestuur zeer veel grote thema's waar het aandacht aan moet geven. Daarbij moeten alle reguliere werkzaamheden naar behoren blijven worden uitgevoerd, en dat gebeurt ook. Wat de checks and balances betreft heeft het Intern Toezicht echter een aantal verbeterpunten gesignaleerd. En ook wat betreft de risico's op de langere termijn, die samenhangen met de genoemde thema's, ziet het Intern Toezicht enkele verbeterpunten.

Alhoewel wordt onderkend dat het zeker ook thema's betreft die tot het domein van BPOA behoren, vindt het Intern Toezicht dat het fondsbestuur een actievere rol moet spelen aangezien dit nieuwe BPOA-bestuur nog niet voldoende opgewassen kan zijn tegen de uitdagingen die nu aan de orde zijn en deze thema's een belangrijk afbreukrisico vormen. Over het geheel genomen is het Intern Toezicht van mening dat het functioneren van het bestuur als nog net voldoende kan worden gekwalificeerd.

6 november 2013

mr. R. Bastian
Secretaris Intern Toezicht

Reactie van het Bestuur

Het bestuur van SPOA kan zich grotendeels vinden in het rapport dat Intern Toezicht heeft gepresenteerd. Het bestuur heeft de aanbevelingen van het intern toezicht overgenomen in haar actielijst.

De visitatie commissie geeft in haar eind oordeel het bestuur net een voldoende. In een gesprek met het intern toezicht is na aanleiding van deze kwalificatie toegelicht dat hierin is meegewogen de turbulente ontwikkelingen tussen bestuur en de beroepsvereniging. In 2013 is er een nieuw bestuur aangetreden bij de beroepsvereniging. Eind 2013 en verder in 2014 is er op gestructureerde wijze overleg met de beroepsvereniging.

De beroepsvereniging is verantwoordelijk voor de inhoud van de pensioenregeling. Als gevolg van een wijziging in het fiscaal kader zal per 1 januari 2015 de regeling gewijzigd moeten worden.

Het bestuur van het pensioenfonds zal zich inzetten om het structurele overleg met de beroepsvereniging voort te zetten. Het bestuur bedankt het Intern Toezicht voor zijn uitermate kritische blik op het reilen en zeilen van het bestuur. Het rapport sterkt het bestuur in het feit dat zij op een goede manier bezig is om de belangen van alle deelnemers te vertegenwoordigen.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2013	2012
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	60.230	63.780
Zakelijke waarden	333.499	293.805
Vastrentende waarden	690.674	707.219
Derivaten	30.482	84.357
Overige beleggingen	75.577	99.222
	1.190.462	1.248.383
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	1.049	1.213
Vorderingen en overlopende activa [3]	13.313	12.937
Liquide middelen [4]	38.706	34.381
Totaal activa	1.243.530	1.296.914

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2013	2012
Stichtingskapitaal en reserves [5]	49.715	-23.105
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	1.165.304	1.262.879
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	1.049	1.213
Overige technische voorzieningen [8]	1.411	1.542
	1.167.764	1.265.634
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	26.051	54.385
Totaal passiva	1.243.530	1.296.914

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2013	2012
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	24.269	19.284
Indirecte beleggingsopbrengsten	-33.171	109.928
Kosten van vermogensbeheer	-3.624	-2.774
	-12.526	126.438
Premiebijdragen van deelnemers [11]	21.424	21.821
Saldo van overdrachten van rechten [12]	0	0
Pensioenuitkeringen [13]	-31.882	-33.488
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [14]		
Benodigd voor nieuwe aanspraken	-14.267	-14.667
Benodigde intresttoevoeging	-4.459	-19.400
Uitkeringen	32.259	33.837
Vrijgevallen voor kosten	161	169
Kortingen ¹⁾	55.245	183.737
Correcties en mutaties	-190	-943
Mutatie herverzekering	-164	-39
Resultaat op kanssystemen	-1.842	-2.788
Wijziging rentetermijnstructuur	42.818	-124.169
Schattingswijziging UFR	0	46.422
Wijziging overlevingstafels en ervaringssterfte	0	-24.480
Wijziging excasso-opslag	-11.923	0
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	-30	-89
Mutatie opgebouwd kapitaal	-33	-1.179
	97.575	76.411

1) Per 1 april 2014 is een korting doorgevoerd van 4,6% op alle aanspraken en uitkeringen. Deze korting is reeds verwerkt in de technische voorziening per eind 2013. Per 1 april 2012 is een korting doorgevoerd van 7% op alle aanspraken en uitkeringen. Daarnaast is per 1 april 2013 een korting doorgevoerd ad 6,8%. Deze kortingen zijn reeds verwerkt in de technische voorziening per eind 2012.

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2013	2012
Mutatie overige technische voorzieningen [15]	131	212
Herverzekering [16]	-97	-96
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [17]	-1.774	-1.388
Overige lasten [18]	-31	0
Saldo van baten en lasten	72.820	189.910
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	72.820	189.910

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2013	2012
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van deelnemers	21.333	21.703
Premie ANW	57	61
Uitkeringen uit herverzekering	-27	-201
Overige (inkoopsummen e.d.)	102	69
	21.465	21.632
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-31.866	-33.541
Premies herverzekering	-97	-97
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.774	-1.288
	-33.737	-34.926
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	22.886	21.116
Verkopen en aflossingen beleggingen	5.257.625	4.518.109
	5.280.511	4.539.225
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-5.261.068	-4.499.043
Kosten van vermogensbeheer	-2.846	-2.514
	-5.263.914	-4.501.557
Mutatie liquide middelen	4.325	24.374
Saldo liquide middelen 1 januari	34.381	10.007
Saldo liquide middelen 31 december	38.706	34.381

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgemaakt in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 610 'Pensioenfonds' en BW 2 Titel 9.

Schattingen en veronderstellingen

Het opstellen van de jaarrekening in overeenstemming met BW 2 Titel 9 vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Algemene grondslagen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd op nominale waarde, tenzij hierna een andere waarderingsgrondslag wordt vermeld.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien nagenoeg alle toekomstige voordelen en nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Per balansdatum bestaande valutatermijntransacties worden gewaardeerd tegen ultimo boekjaar geldende koersen. Verschillen ten opzichte van de contractkoers worden in de staat van baten en lasten verwerkt en als overlopende post dan wel belegging in de balans gepresenteerd.

Onroerende zaken

De ter beurze genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar.

De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De zakelijke waarden zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. Aandelenfondsen waarvoor geen beurswaarde beschikbaar is, worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende intrinsieke waarde, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op beurswaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen

Vorderingen worden tegen de nominale waarde opgenomen, met uitzondering van vorderingen inzake gecedeerde aanspraken. Deze worden op dezelfde grondslagen berekend als de pensioenverplichtingen.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De reserve voor algemene risico's dient ter dekking van algemene risico's van het fonds. Het saldo van de rekening van baten en lasten wordt aan de algemene reserve toegevoegd of onttrokken.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gesteld op de contante waarde van de volledige te bereiken aanspraken.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Overlevingstafel en ervaringssterfte

In het boekjaar is de AG Prognosetafel 2012-2062 gehanteerd zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG).

De ervaringssterfte behelst leeftijdsafhankelijke correctiefactoren op de sterftetekansen, zodat rekening wordt gehouden met de hogere levensverwachting van de pensioenfondspopulatie ten opzichte van de gehele bevolking. De ervaringssterfte is gelijkgesteld aan de ervaringssterfte voor hoger opgeleiden.

Rentetermijnstructuur

Er is gebruik gemaakt van de rentetermijnstructuur per 31 december 2013, zoals gepubliceerd door DNB, met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR). Daarnaast is door DNB rekening gehouden met driemaandsmiddeling van de RTS.

Voor de vaststelling van de technische voorziening is gebruik gemaakt van de door DNB vastgestelde rentetermijnstructuur per 31 december 2013.

Toeslagverlening

Er wordt bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen rekening gehouden met de onvoorwaardelijke toeslagverleningen van de actieve en gewezen deelnemers (2% of 3% tot de pensioenleeftijd) welke middels de betaalde premies worden gefinancierd. Er wordt geen rekening gehouden met voorwaardelijke toekomstige verhogingen van opgebouwde en toegekende pensioenen.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor de reservering van het latent partnerpensioen gaat het fonds uit van het bepaalde partnersysteem. Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld.

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 0,5% van de netto voorziening. Ultimo 2013 is deze opslag verhoogd naar 1,5%. Het effect van de wijziging is 11,9 mln. negatief op het resultaat.

Opslag Uitkeringsduur

In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening van 0,5% opgenomen ter compensatie van het feit dat er wordt uitgekeerd tot en met de maand waarin de deelnemer komt te overlijden.

Uitkeringen

De uitkeringen zijn continu betaalbaar verondersteld.

Schattingswijzigingen**Kosten**

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 0,5% van de netto voorziening. Ultimo 2013 is deze opslag verhoogd naar 1,5%. Het effect van de wijziging is 11,9 mln negatief op het resultaat.

Overige technische voorzieningen

Naast de voorziening pensioenverplichtingen is er een voorziening risicodekkingen aanwezig. De voorziening risicodekkingen bestaat uit een voorziening voor toekomstige arbeidsongeschiktheid vermeerderd met een voorziening voor latent wezenpensioen. De voorziening wordt gevoed middels een opslag in de betaalde premie ter grootte van 1,1% (1,0% voor arbeidsongeschiktheid en 0,1% voor latent wezenpensioen). Daartegenover vinden onttrekkingen plaats als gevolg van invalideren en overlijden in een jaar.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Voor de berekening van de gekapitaliseerde waarde van de verzekeringspolissen zijn dezelfde grondslagen aangehouden als voor de totale voorziening pensioenverplichtingen. Er is met betrekking tot de herverzekeringscontracten geen recht op resultatendeling overeengekomen.

Herverzekering

Het pensioenfonds is op stop-loss basis herverzekerd voor het overlijdensrisico en ANW-hiaat bij Zwitserleven.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van beleggingen;
- aflossingen van leningen op schuldbetekenis;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenissen;
- valutaverschillen;
- niet-gerealiseerde koersverschillen.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen. De kosten vermogensbeheer worden in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten. Op pagina 33 is een toelichting op de vermogensbeheerkosten opgenomen.

Technisch resultaat

Het technisch resultaat is het verschil in sterfte, leeftijdsverwachting, partnerkeuze, etc. ten opzichte van de uitgangspunten.

De actuaris toetst op basis van statistische methoden de uitgangspunten en de voorziening op toereikendheid.

Kostenresultaat

Het kostenresultaat betreft het verschil tussen kostenopslagen in de premie, vrijval uit de excassokostenvoorziening en de daadwerkelijke kosten van het pensioenfonds.

Beleggingsresultaat

Het beleggingsresultaat is het verschil tussen de som van de directe en indirecte beleggingsopbrengsten en de aangroei van de voorziening pensioenverplichtingen.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de betalingen aan uitkeringsgerechtigden in het boekjaar.

Uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Interne uitvoeringskosten ten aanzien van vermogensbeheer worden in mindering gebracht bij de beleggingsopbrengsten.

Bestemming van het saldo

Het resultaat ultimo jaar wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Categorie	Stand	Reallocatie	Aankopen/	Verkopen	Gerealiseerde	Niet-	Stand
	ultimo		Verstrek-			aflossingen	
	2012		kingen		verschillen	koers-	2013
						verschillen	
Onroerende zaken							
Vastgoed beleggingsfondsen	63.780	0	0	-327	0	-3.223	60.230
Zakelijke waarden							
Aandelen beleggingsfondsen	293.805	0	17.180	-16.131	4.659	33.986	333.499
Vastrentende waarden							
Vastrentende beleggingsfondsen	52.342	-42	0	-52.536	11.567	-11.331	0
Obligaties	643.466	0	5.140.456	-5.043.660	11.646	-71.172	680.736
Index obligaties	11.411	0	73.854	-74.842	-181	-304	9.938
	707.219	-42	5.214.310	-5.171.038	23.032	-82.807	690.674
Derivaten							
Valutaderivaten	3.775	0	1.140	-15.623	14.390	1.462	5.144
Rentederivaten	80.582	42	-3.541	-36.518	32.858	-63.598	9.825
Overige derivaten	0	0	0	51	-51	0	0
Herrubricering valutaderivaten	0	9.360	0	0	0	0	9.360
Herrubricering rentederivaten	0	6.153	0	0	0	0	6.153
	84.357	15.555	-2.401	-52.090	47.197	-62.136	30.482
Overige beleggingen							
Hedgefonds	60.806	0	0	-34	34	6.290	67.096
Money Market Fund	38.416	0	84.070	-114.005	0	0	8.481
	99.222	0	84.070	-114.039	34	6.290	75.577
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen activa zijde	1.248.383	15.513	5.313.159	-5.353.625	74.922	-107.890	1.190.462

Categorie	Stand ultimo 2012		Aankopen/ Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2013
	2012	Reallocatie					
Derivaten (passiva zijde)							
Herrubricering valutaderivaten	0	-9.360	0	0	0	0	-9.360
Herrubricering rentederivaten	0	-6.153	0	0	0	0	-6.153
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds passiva zijde	0	-15.513	0	0	0	0	-15.513
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	1.248.383	0	5.313.159	-5.353.625	74.922	-107.890	1.174.949
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	20.331						20.432
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	-50.825						-2.490
Totaal beleggingen opgenomen in de risicoparagraaf	1.217.889						1.192.891

In de vastrentende waarden is een bedrag van € 2,5 miljoen opgenomen, dat is belegd met ontvangen onderpand. Het fonds is juridisch en economisch eigenaar van deze beleggingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

In onderstaande tabel is aangegeven op welke manier de marktwaarden zijn afgeleid.

	Level 1 Directe markt- notering	Level 2 Onafhanke- lijke taxaties	Level 3 NCW berekening	Level 4 Andere methode	Stand ultimo 2013
Onroerende zaken					
Vastgoed beleggingsfondsen	0	60.230	0	0	60.230
Zakelijke waarden					
Aandelen beleggingsfondsen	52.046	0	0	281.453	333.499
Vastrentende waarden					
Obligaties	681.504	0	0	9.170	690.674
Derivaten					
Valutaderivaten	0	0	5.144	0	5.144
Rentederivaten	0	0	9.825	0	9.825
	0	0	14.969	0	14.969
Overige					
Hedgefonds	0	0	0	67.096	67.096
Money Market Fund	8.481	0	0	0	8.481
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	20.432	0	0	0	20.432
Collateral	0	0	0	-2.490	-2.490
	28.913	0	0	64.606	93.519
Totaal belegd vermogen	762.463	60.230	14.969	355.229	1.192.891

	2013	2012
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Vordering met betrekking tot pensioenaanspraken		
Stand per 1 januari	1.213	1.252
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-164	-39
Stand per 31 december	1.049	1.213
De herverzekeringen hebben betrekking op niet-winstdelende pensioenen.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	599	559
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	0	30
Vorderingen uit hoofde van effectentransacties	939	1.858
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
– Vastrentende waarden	12.061	10.190
– Derivaten	-314	-13
– Overige beleggingen	-100	47
– Banken	1	-3
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	11.648	10.221
Terugvorderbare dividendbelasting	67	112
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	60	157
Totaal vorderingen en overlopende activa	13.313	12.937
[4] Liquide middelen		
Banken vermogensbeheerders	20.432	20.331
Kas Bank N.V.	4.901	1.159
ING Bank N.V.	13.373	12.891
	38.706	34.381
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		

Passiva**[5] Stichtingskapitaal en reserves****Stichtingskapitaal**

Het stichtingskapitaal bedraagt € 45,38.

Algemene reserve

Stand per 1 januari

Saldobestemming boekjaar

Stand per 31 december

Totaal eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

Het vereist eigen vermogen bedraagt

De dekkingsgraad is

De dekkingsgraad is 104,3%. Deze is vastgesteld als het Totaal Vermogen (Reserves plus Voorzieningen voor risico pensioenfonds) gedeeld door de Voorzieningen voor risico pensioenfonds.

De berekening is als volgt:

$$(49.715 + 1.165.304 + 1.411) / (1.165.304 + 1.411) \times 100\% = 104,3\%$$

Per 31 december 2013 bedraagt de dekkingsgraad 104,3% en verkeert het pensioenfonds in een situatie van reservetekort.

Technische voorzieningen**[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds**

Stand per 1 januari

Mutatie via staat van baten en lasten

Stand per 31 december

	2013		2012	
Stichtingskapitaal	0		0	
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	-23.105		-213.015	
Saldobestemming boekjaar	72.820		189.910	
Stand per 31 december	49.715		-23.105	
Totaal eigen vermogen	49.715		-23.105	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	49.762	104,3%	54.370	104,3%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	178.057	115,3%	159.447	112,6%
De dekkingsgraad is		104,3%		98,2%
Technische voorzieningen				
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari	1.262.879		1.339.290	
Mutatie via staat van baten en lasten	-97.575		-76.411	
Stand per 31 december	1.165.304		1.262.879	

	2013	2012
Ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	1.262.879	1.339.290
Benodigd voor nieuwe aanspraken	14.267	14.667
Benodigde inresttoevoeging	4.459	19.400
Uitkeringen	-32.259	-33.837
Vrijgevallen voor kosten	-161	-169
Kortingen ¹⁾	-55.245	-183.737
Correcties en mutaties	190	943
Mutatie herverzekering	164	39
Resultaat op kanssystemen	1.842	2.788
Wijziging rentetermijnstructuur	-42.818	124.169
Schattingswijziging UFR	0	-46.422
Wijziging overlevingstafels en ervaringssterfte	0	24.480
Wijziging excasso-opslag ²⁾	11.923	0
Mutatie premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	30	89
Mutatie opgebouwd kapitaal	33	1.179
	1.165.304	1.262.879
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.213	1.252
Mutatie	-164	-39
Stand per 31 december	1.049	1.213
Totaal voorziening pensioenverplichtingen	1.166.353	1.264.092
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd:		
– Actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	530.335	585.476
– Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken	165.620	175.424
– Pensioengerechtigden	470.398	503.192
	1.166.353	1.264.092

1) Per 1 april 2014 is een korting doorgevoerd van 4,6% op alle aanspraken en uitkeringen. Deze korting is reeds verwerkt in de technische voorziening per eind 2013.

2) Op 11 februari 2014 heeft het bestuur besloten om de opslag voor toekomstige excassokosten te verhogen van 0,5% naar 1,5%. De verhoging van deze opslag is verwerkt in de eindstand van de technische voorziening per 31 december 2013.

	2013	2012
[8] Overige technische voorzieningen		
<i>Voorziening risicodekkingen</i>		
Stand per 1 januari	1.542	1.754
Mutatie via staat van baten en lasten	-131	-212
Stand per 31 december	1.411	1.542
Totaal technische voorzieningen	1.167.764	1.265.634
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden aan deelnemers van het pensioenfonds	1	0
Schulden uit hoofde van derivaten	15.513	0
Schulden uit hoofde van effectentransacties	5.436	1.725
Schulden uit hoofde van ontvangen collateral	2.490 ¹⁾	50.825
Belastingen en sociale premies	744	745
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	1.408	616
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	459	474
	26.051	54.385

1) Dit betreft een vordering op Pimco ad 829 en een schuld ad 3,3 mln aan BlackRock.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

Bestuursvergoedingen zijn separaat weergegeven onder de kosten. Er zijn geen leningen en garanties verstrekt aan bestuursleden.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2013 had Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2013	2012
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	1.593	1.581
Zakelijke waarden	12	31
Vastrentende waarden	23.299	18.106
Derivaten	-600	-381
Overige beleggingen	12	84
Subtotaal	24.316	19.421
Banken	-74	-154
Overige	27	17
Totaal directe beleggingsopbrengsten	24.269	19.284
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Zakelijke waarden	4.659	5.808
Vastrentende waarden	23.032	29.833
Derivaten	47.197	2.965
Overige beleggingen	34	-3.667
Valutare resultaten	-18	-5
	74.904	34.934

	2013	2012
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Onroerende zaken	-3.223	-6.042
Zakelijke waarden	33.986	36.972
Vastrentende waarden	-82.807	8.882
Derivaten	-62.136	28.636
Overige beleggingen	6.290	6.196
Valutaresultaten	-185	350
	-108.075	74.994
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-33.171	109.928
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon aandelen	-337	-331
Beheerloon vastrentende waarden	-2.386 ¹⁾	-1.766
Beheerloon overig	198	267
Bewaarloon e.d.	-502	-492
Beleggingsadviseur	-243	-163
Beleggingsadministratie	-354	-289
	-3.624	-2.774
Totaal kosten vermogensbeheer	-3.624	-2.774
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-12.526	126.438
[11] Premiebijdragen van deelnemers		
Bijdragen van apothekers	21.266	21.692
Premie ANW	56	61
Inkoopsommen	80	53
Bijdrage FVP regeling	22	15
	21.424	21.821
Feitelijke premie	21.424	21.821
Kostendeekkende premie	20.597	21.251
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	16.940	17.353
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.044	2.679
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.613	1.219
	20.597	21.251

1) In 2013 heeft een afrekening over voorgaande jaren plaatsgevonden ad € 798.

De kostendeekkende premie is berekend als de som van:

- De actuarieel benodigde koopsom voor pensioenopbouw. Dit betreft de koopsom die benodigd is voor de opbouw van onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. De actuarieel benodigde koopsom is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2012 en de AG Prognosetafel 2012-2062, inclusief leeftijdsafhankelijke ervaringssterfte.
- De opslag ten behoeve van het vereist eigen vermogen. Voor de toetsing van de kostendeekkende premie is een solvabiliteitsopslag opgenomen ter grootte van 12,6%, zijnde het vereist eigen vermogen per eind 2012.
- Opslag voor uitvoeringskosten. De reguliere opslag voor uitvoeringskosten ad 5% van de premie is verhoogd met het verlies op kosten in het boekjaar.
- In de premie is geen opslag opgenomen voor voorwaardelijke toeslagverlening.

De feitelijk ontvangen premie is hoger dan actuarieel kostendeekkende premie.

[12] Saldo van overdrachten van rechten

0

0

[13] Pensioenuitkeringen

Pensioenen

Ouderdomspensioen

-26.336

-27.798

Vergoeding OP en NP uitkeringen Nationale-Nederlanden

129

139

Partnerpensioen

-5.543

-5.680

Wezenpensioen

-132

-143

Subtotaal

-31.882

-33.482

Andere uitkeringen

Afkoopsommen

0

-6

Subtotaal

0

-6

Totaal pensioenuitkeringen

-31.882

-33.488

[14] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

97.575

76.411

	2013	2012
[15] Mutatie overige technische voorzieningen		
Voorziening risicodekkingen	131	212
[16] Herverzekering		
Premies herverzekering		
– Overlijdensrisico	-38	-34
– ANW-hiaat	-59	-62
	-97	-96
[17] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-617	-442
Accountant: controle van de jaarrekening	-25	-31
Actuaris	-172	-186
Overige kosten uitvoering	-223	-271
Bestuurskosten	-179	-169
Contributies en bijdragen	-161	-103
Kosten BPOA	-275	-63
Overige kosten	-122	-123
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ¹⁾	-1.774	-1.388
[18] Overige lasten		
Vrijval vordering	-30	0
Overig	-1	0
	-31	0
Saldo van baten en lasten	72.820	189.910

1) Zie specificatie op pagina 31 en verder.

Actuariële analyse van het saldo

	2013	2012
Rendement en wijziging rentetermijnstructuur	25.738	-18.288
Schattingwijziging UFR	0	46.422
Premies	3.466	3.435
Sterfte	197	-886
Kosten	-559	-146
Arbeidsongeschiktheid	259	358
Herverzekering	-261	-135
Uitkeringen en diverse bestandsmutaties	658	-107
Wijziging overlevingsgrondslagen en ervaringssterfte	-11.923	-24.480
Kortingen	55.245	183.737
	72.820	189.910

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het Vereist eigen vermogen in het Actuarieel rapport is de risicoparagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen zoals het gebruik van de UFR.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het Pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig Eigen vermogen. Het Eigen vermogen van het Pensioenfonds is per 31 december 2013 gelijk aan het Minimaal Vereist eigen vermogen.

Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig Eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of naar verwachting aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn met name van belang voor de premiestelling, de evaluatie van het herstelplan van het fonds en de vraag of voorwaardelijk toeslag verleend kan worden.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S9. Tevens wordt rekening gehouden met met onderling compenserende effecten (diversificatie effect). In het standaardmodel worden het liquiditeitsrisico (S7), het concentratierisico (S8) en het operationeel risico (S9) weliswaar onderkend maar nulgesteld in de berekeningen.

De schok op niet beursgenoteerd vastgoed is verhoogd naar 30,9% in verband met een gemiddelde leverage in de vastgoedfondsen van 51,4%. Het werkelijke risico op zakelijke waarden is hoger dan het strategische risico, omdat de allocatie naar zakelijke waarden hoger is.

	2013		2012	
	€	%	€	%
Op basis van feitelijke beleggingsmix				
Renterisico (S1)	54.020	4,6	49.154	3,9
Zakelijke waarden risico (S2)	130.811	11,2	121.368	9,6
Valutarisico (S3)	45.641	3,9	13.827	1,1
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	31.835	2,7	7.576	0,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	37.410	3,2	45.419	3,6
Concentratierisico (S8)	10.597	0,9	0	0,0
Diversificatie-effect	-132.257	-11,3	-77.897	-6,2
Vereist eigen vermogen (feitelijk)	178.057	15,3	159.447	12,6

	2013		2012	
	€	%	€	%
Op basis van strategische beleggingsmix				
Renterisico (S1)	37.219	3,2	38.126	3,0
Zakelijke waarden risico (S2)	125.202	10,7	128.864	10,2
Valutarisico (S3)	46.545	4,0	16.229	1,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	34.975	3,0	7.164	0,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	37.410	3,2	45.419	3,6
Concentratierisico (S8)	10.480	0,9	0	0,0
Diversificatie-effect	-128.676	-11,0	-76.585	-6,1
Vereist eigen vermogen (strategisch)	163.155	14,0	159.217	12,6
Aanwezige dekkingsgraad		104,3		98,2
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,3
Vereiste dekkingsgraad (feitelijk)		115,3		112,6
Vereiste dekkingsgraad (strategisch)		114,0		112,6

De dekkingsgraad wordt berekend door het totaal van de activa voor risico van het Pensioenfonds (minus de passiefposten Kortlopende schulden en overlopende passiva) te delen door de Voorziening pensioenverplichtingen (plus Overige technische voorzieningen). Het afgelopen jaar is deze, op grondslagen van het Pensioenfonds, toegenomen van 98,2% (2012) tot 104,3% (2013). De stijging van de dekkingsgraad wordt voornamelijk veroorzaakt door de korting die per 1 april 2014 is doorgevoerd.

Renterisico

Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de vastrentende waarden (17,7 versus 16,9). Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen.

De stijging van de rentestanden die worden gehanteerd bij de berekeningen van de Voorziening pensioenverplichtingen (eind 2013: 2,8% ten opzichte van eind 2012: 2,5%) hebben in 2013 geleid tot een daling van de Voorziening pensioenverplichtingen (42.818). De beleggingen, gewaardeerd tegen marktwaarde, zijn in meer of mindere mate gerelateerd aan ontwikkelingen van de rentestanden. De beleggingen zijn in 2013 door de rentewijziging gestegen met naar schatting 30.658.

Door de periodieke afstemming van beide ontwikkelingen wordt de dekkingsgraad nauwgezet gemonitord. Deze rentegevoeligheid is één van de actoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie en de duratie van de portefeuilles.

Duratie van de vastrentende waarden na afdekking 16,9 jaar (2012: 18,0).

Duratie van de pensioenverplichtingen 17,7 jaar (2012: 18,9).

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds (A)	137.591	11,8	137.591	11,8
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	83.571	7,2	100.372	8,6
Renterisico	54.020	4,6	37.219	3,2
Afdekkingspercentage (B/A)		60,7		72,9

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 54.020 (4,6%) en voor het strategisch renterisico 37.219 (3,2%) ultimo 2013.

Derivaten

Het renterisico is gedeeltelijk afgedekt door middel van renteswaps. De afloopdata variëren van 18-03-2014 tot 09-07-2063. Het ongerealiseerd resultaat bedraagt 62.136 negatief. Door deze swaps wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van 9,6 naar 16,9 jaar (2012: van 7,6 naar 18,0 jaar).

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	257.414	77,2	206.621	70,3
Opkomende markten (Emerging markets)	76.085	22,8	87.184	29,7
	333.499	100,0	293.805	100,0

Gevoeligheidsanalyse:

Een daling van de zakelijke waarden in ontwikkelde markten van 25% leidt tot een daling van het vermogen met 5,3%.

Een daling van de zakelijke waarden in opkomende markten met 35% leidt tot een daling van het vermogen met 2,2%.

Een daling van de niet beursgenoteerde aandelen (private equity en hedge funds) met 30% leidt tot een daling van het vermogen met 1,7%.

Valutarisico

Gevoeligheidsanalyse:

Een daling van de non-euro versus de euro met 20% leidt tot een verslechtering van het vermogen met 3,4%.

	2013		2012	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen				
<i>Totaal beleggingen naar valuta exclusief derivaten</i>				
Euro	596.655	49,9	852.709	70,1
Australische dollar	21.246	1,8	22.112	1,8
Amerikaanse dollar	315.448	26,6	119.424	9,8
Braziliaanse real	6	0,0	1.404	0,1
Britse pound sterling	102.807	8,7	61.480	5,1
Canadese dollar	10.592	0,9	9.868	0,8
Deense kroon	13.310	1,1	14.005	1,2
Filipijnse peso	0	0,0	427	0,0
Hongaarse forint	0	0,0	-93	0,0
Hongkongse dollar	26.296	2,2	16.129	1,3
Japanse yen	196	0,0	726	0,1
Maleisische ringgit	606	0,1	904	0,1
Mexicaanse peso	731	0,1	2.097	0,2
Nieuw-Zeelandse dollar	607	0,1	2	0,0
Nieuwe Israëlische sjekel	665	0,1	0	0,0
Nieuwe Peruviaanse sol	784	0,1	636	0,1
Noorse Kroon	670	0,1	801	0,1
Poolse zloty	-21	0,0	1.060	0,1
Russische roebel	540	0,0	0	0,0
Singaporese dollar	0	0,0	79	0,0
Tsjechische kroon	4	0,0	4	0,0
Zuid-Afrikaanse rand	0	0,0	795	0,1
Zweedse Kroon	781	0,1	3	0,0
Zwitserse frank	179	0,0	260	0,0
Overige valuta	95.645	8,1	109.282	9,0
	1.187.747	100,0	1.214.114	100,0

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta inclusief derivaten</i>				
Euro	973.755	81,8	1.170.685	96,1
Australische dollar	-383	0,0	2.386	0,2
Amerikaanse dollar	60.856	5,1	-34.202	-2,8
Braziliaanse real	491	0,0	1.981	0,2
Britse pound sterling	20.514	1,7	-896	-0,1
Canadese dollar	1.999	0,2	4.868	0,4
Chileense peso	309	0,0	-2.988	-0,2
Chinese yuan (renminbi)	3.749	0,3	6.588	0,5
Deense kroon	13.355	1,1	-1.661	-0,1
Filipijnse peso	0	0,0	2.423	0,2
Hongaarse forint	-404	0,0	-93	0,0
Hongkongse dollar	26.296	2,2	5.150	0,4
Japanse yen	-4.632	-0,4	-8.570	-0,7
Maleisische ringgit	1.343	0,1	646	0,1
Mexicaanse peso	406	0,0	229	0,0
Nieuw-Zeelandse dollar	3	0,0	-3.366	-0,3
Nieuwe Israëlische sjekel	15	0,0	0	0,0
Nieuwe Peruviaanse sol	540	0,0	361	0,0
Nieuwe Taiwanese dollar	468	0,0	1.140	0,1
Nieuwe Turkse lira	0	0,0	-4.453	-0,4
Noorse Kroon	1.053	0,1	-7.954	-0,7
Poolse zloty	86	0,0	0	0,0
Russische roebel	-506	0,0	4.541	0,4
Singaporese dollar	0	0,0	-3.932	-0,3
Thaise baht	-201	0,0	0	0,0
Tsjechische kroon	446	0,0	-4.610	-0,4
Zuid-Afrikaanse rand	-6	0,0	37	0,0
Zuid-Koreaanse won	3	0,0	1.674	0,1
Zweedse Kroon	-38	0,0	3.469	0,3
Zwitserse frank	-2.271	-0,2	-24.846	-2,0
Overige valuta	95.645	8,0	109.282	9,0
	1.192.891	100,0	1.217.889	100,0
Saldo waarde valutaderivaten	5.144		3.775	

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2013:

in duizenden euro	aankoop transacties	verkoop transacties	Resultaat	uiterlijke einddatum
Euro	792.891	415.792	377.099	mei 2014
US dollar	271.637	526.228	-254.591	mei 2014
Australische dollar	28.192	49.821	-21.629	mei 2014
Japanse yen	16.897	21.725	-4.828	mei 2014
Zweedse kroon	1.789	2.607	-818	februari 2014
Deense kroon	23.541	23.496	45	maart 2014
Noorse kroon	7.059	6.675	384	februari 2014
Britse pond	101.535	183.828	-82.293	mei 2014
Zwitserse frank	3.060	5.510	-2.450	mei 2014
Canadese dollar	24.436	33.029	-8.593	mei 2014
overige valuta	9.015	6.197	2.818	mei 2014
	1.280.052	1.274.908	5.144	

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2013 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag 5.144 lager uitvallen dan de aankoopwaarde. Dit is het verschil in de waarde van de beleggingen voor, en na afdekking van het valutarisico ad resp. 1.187.747 en 1.192.891 zoals hierboven weergegeven.

Grondstoffenrisico

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. In het standaardmodel is een berekening van de gevoeligheid van het eigen vermogen voor grondstoffen voorgeschreven. Het grondstoffenrisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in grondstoffen van 30%.

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Notering onroerende zaken:</i>				
Beursgenoteerd	0	0,0	0	0,0
Niet beursgenoteerd	60.230	100,0	63.780	100,0
	60.230	100,0	63.780	100,0
<i>Notering zakelijke waarden:</i>				
Beursgenoteerd	52.045	15,6	43.031	14,6
Niet beursgenoteerd	281.454	84,4	250.774	85,4
	333.499	100,0	293.805	100,0
<i>Notering vastrentende waarden:</i>				
Beursgenoteerd	690.674	100,0	654.650	92,6
Niet beursgenoteerd	0	0,0	52.569	7,4
	690.674	100,0	707.219	100,0
<i>Notering overige beleggingen:</i>				
Beursgenoteerd	8.481	11,2	38.416	38,7
Niet beursgenoteerd	67.096	88,8	60.806	61,3
	75.577	100,0	99.222	100,0
<i>Gevoeligheidsanalyse:</i>				
Een daling van de credit-spread met 40% leidt tot een daling van de waarde van de vastrentende waarden en daarmee tot een daling van het vermogen met 31.835.				
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	311.950	45,2	495.719	70,0
AA	73.233	10,6	61.893	8,8
A	112.055	16,2	72.079	10,2
BBB	159.369	23,1	54.237	7,7
Geen rating of lager dan BBB	34.067	4,9	23.291	3,3
	690.674	100,0	707.219	100,0

	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd < 1 jaar	27.046	3,9	47.314	6,7
Resterende looptijd <> 5 jaar	130.010	18,8	220.865	31,2
Resterende looptijd >= 5 jaar	533.618	77,3	439.040	62,1
	690.674	100,0	707.219	100,0

Verzekeringstechnisch risico

Het resultaat op het langlevensrisico bedraagt 1.790 (2012: -2.095).

Het resultaat op het kortlevensrisico bedraagt -1.593 (2012: 1.209).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

	2013		2012	
	€	%	€	%
Onroerende zaken				
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	60.230	100,0	63.780	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa	60.059	99,7	56.553	88,7
Overig	171	0,3	7.227	11,3
	60.230	100,0	63.780	100,0

Er zijn geen grote posten in de categorie onroerende zaken (posten van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen).

	2013		2012	
	€	%	€	%
Zakelijke waarden				
<i>Verdeling zakelijke waarden per regio:</i>				
Europa	116.948	35,1	90.582	30,8
Noord-Amerika	111.413	33,4	85.976	29,3
Midden- en Zuid-Amerika	6.187	1,9	9.087	3,1
Azië	56.097	16,8	20.074	6,8
Oceanië	35.417	10,6	49.394	16,8
Overig	7.437	2,2	38.692	13,2
	333.499	100,0	293.805	100,0

Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

MSCI U.S. Equity Index Fund B	103.769	8,8	78.069	6,3
BlackRock MSCI Europe Index FD B	52.621	4,5	46.379	3,7
Blackrock Emerging Markets ex Latin America	42.934	3,7	44.138	3,5
BlackRock MSCI Emerging Markets Free B	42.889	3,7	43.751	3,5
Acadian european Equity UCITS	52.046	4,4	43.031	3,4
BlackRock MSCI Pasific Rim ex-Japan Fund B	31.355	2,7	31.054	2,5

	2013		2012	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	488.377	70,7	624.116	88,2
Noord-Amerika	157.102	22,7	39.015	5,5
Midden- en Zuid-Amerika	15.039	2,2	2.842	0,4
Azië	4.315	0,6	6.033	0,9
Oceanië	6.096	0,9	12.743	1,8
Overige	19.745	2,9	22.470	3,2
	690.674	100,0	707.219	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

	2013		2012	
	€	%	€	%
Staatsobligaties Duitsland	123.041	10,5	133.648	10,7
Staatsobligaties Nederland	103.967	8,8	119.210	9,5
BlackRock FGR-ABO			43.766	3,5

Overige beleggingen	2013		2012	
	€	%	€	%
<i>Verdeling overige beleggingen per regio:</i>				
Europa	23.362	30,9	51.802	52,3
Noord-Amerika	38.933	51,6	35.021	35,3
Azië	1.458	1,9	1.311	1,3
Oceanië	4.130	5,5	3.715	3,7
Midden- en Zuid-Amerika	1.093	1,4	983	1,0
Overig	6.601	8,7	6.390	6,4
	75.577	100,0	99.222	100,0

Grote posten: overige beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van de totale beleggingen

Blackrock ICS INS EUR LIQ Agency DIS			38.416	3,1
USB DPAP CL SHS 2012 Serie 2	60.739	5,2	54.635	4,4

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

12 juni 2014

Het Bestuur

M.A. Hagenzieker, voorzitter

Mw. M.M.J.J. Menheere, secretaris

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 april 2014 is een integrale korting van 4,6% doorgevoerd op alle aanspraken en uitkeringen.

In februari 2014 heeft het fonds besloten om per 31-12-2013 de excassokosten te verhogen van 0,5% naar 1,5% van de technische voorzieningen.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat ad € 72.820 over het boekjaar 2013 toe te voegen aan de algemene reserve.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te 's-Gravenhage is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het beroepspensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling. De door het beroepspensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het beroepspensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het beroepspensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het beroepspensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Het beroepspensioenfonds heeft het besluit genomen om de pensioenrechten en pensioenaanspraken per 1 april 2014 te korten. Deze korting is in aanmerking genomen bij de vaststelling van de technische voorzieningen.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 127.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers is naar mijn mening niet voldoende, vanwege een reservetekort.

Amsterdam, 12 juni 2014

drs. J.J.M. Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers te 's-Gravenhage gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Paragraaf ter benadrukking van aangelegenheden

Wij vestigen de aandacht op pagina 18 van het bestuursverslag en pagina 57 van de jaarrekening, waarin het bestuur vermeldt besloten te hebben per 1 april 2014 over te gaan tot het korten van de opgebouwde aanspraken en rechten met 4,6%, welke korting reeds in deze jaarrekening is verwerkt. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Maastricht, 12 juni 2014

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.E.J. Pluymakers RA

Bijlagen

Pensioenregelingen

Het fonds voert drie pensioenreglementen uit:

- Pensioenreglement 1: hierin zijn opgenomen de deelnemers geboren vóór 1950.
De regeling omvat ouderdomspensioen, tijdelijk ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Bij arbeidsongeschiktheid vindt voortzetting van de pensioenopbouw plaats, alsof de betrokkene tot aan de normale pensioenleeftijd de premiebetaling voortzet.
- Pensioenreglement 2: hierin zijn opgenomen de deelnemers geboren in of na 1950.
De regeling omvat ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen. Bij arbeidsongeschiktheid vindt voortzetting van de pensioenopbouw plaats, alsof de betrokkene tot aan de normale pensioenleeftijd de premiebetaling voortzet.
- Pensioenreglement 3: dit betreft een beschikbare premieregeling voor apothekers in loondienst met een salaris boven € 75.000.

Pensioenreglement 1 en 2

Het fonds voert op basis van het beschikbare premiesysteem de pensioenregelingen uit voor de beroepsgroep van openbare apothekers. Dit houdt in dat voor de te verkrijgen pensioenaanspraken de premies bepalend zijn. De basispremie bedraagt daarbij € 11.400 (niveau 2014). De betaalde premies worden –na aftrek van kosten, risicodekking inzake het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico en solvabiliteitsopslag– omgezet in pensioenaanspraken. Voor de berekening van de pensioenaanspraken worden actuariële tabellen gebruikt die op basis van premie, leeftijd en burgerlijke staat een opbouwbedrag per kalenderjaar vermelden.

Ouderdomspensioen

De hoogte van het ouderdomspensioen is afhankelijk van de betaalde premies en de eventuele toeslagen.

Partnerpensioen

Voor deelnemers is een partnerpensioen op risicobasis verzekerd. Het verzekerde partnerpensioen bedraagt tijdens het deelnemerschap € 28.500,- (niveau 2014) indien over de afgelopen drie jaar gemiddeld de basispremie is betaald. Als de gemiddelde betaalde premie over de afgelopen drie jaar lager is dan de gemiddelde basispremie, wordt het verzekerde partnerpensioen naar evenredigheid vastgesteld. Indien de deelnemer minder dan drie volle kalenderjaren premie betaald heeft, wordt de gemiddelde premie over de premiebetalingsperiode als uitgangspunt gehanteerd voor de vaststelling van de hoogte van het partnerpensioen.

Voor een gewezen deelnemer is een partnerpensioen verzekerd indien hij binnen twaalf maanden na beëindiging van het deelnemerschap –echter uiterlijk op de pensioeningangsdatum– heeft gekozen voor actuariële omzetting bij beëindiging van het deelnemerschap van een deel van de aanspraken op ouderdomspensioen in aanspraken op partnerpensioen, waarna het partnerpensioen 70% van het ouderdomspensioen bedraagt.

Bij beëindiging van het deelnemerschap anders dan wegens overlijden of pensionering zal tot twaalf maanden na de datum van beëindiging van het deelnemerschap maar uiterlijk tot de pensioeningangsdatum, of indien eerder, de normale pensioendatum of de datum van hernieuwd deelnemerschap aanspraak op partnerpensioen bestaan. De hoogte hiervan wordt bepaald alsof op de datum

van beëindiging van het deelnemerschap actuariële omzetting van een deel van de aanspraken op ouderdomspensioen in aanspraken op partnerpensioen heeft plaatsgevonden.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen gaat in op de eerste van de maand volgend op het overlijden van de (gewezen) deelnemer en duurt voort tot uiterlijk de 21-jarige leeftijd van het op wezenpensioen recht hebbende kind. Het verzekerde wezenpensioen bedraagt niveau 2014 tijdens het deelnemerschap € 5.700,- indien over de afgelopen drie jaar gemiddeld de basispremie is betaald. Als de gemiddelde betaalde premie lager is dan de gemiddelde basispremie, wordt het verzekerde wezenpensioen naar evenredigheid vastgesteld.

Voortzetting pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid

Een (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemer betaalt (gedeeltelijk) geen premie meer. De pensioenaanspraken worden berekend alsof de betrokkene tot aan de normale pensioenleeftijd de premiebetaling voortzet. Het bestuur houdt bij de vaststelling van de hoogte van de vrij te stellen premies rekening met de betaalde premies.

Colofon

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers (S.P.O.A.)
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen

Redactie

Stichting Pensioenfonds Openbare Apothekers, Heerlen